

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

КУДРЯВСЬКА АННА ВАСИЛІВНА

Допускається до захисту:
Завідувач кафедри міжнародних
економічних відносин, кандидат
економічних наук, доцент
Марія ШКУРАТ
« ____ » _____ 2026 р.

Формування та розвиток світового фінансового ринку

Спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини
Освітньо-професійна програма «Цифрова бізнес-дипломатія»

Кваліфікаційна (бакалаврська) робота

Науковий керівник:
Уляна БРАТЧУК, доктор філософії,
старший викладач кафедри
міжнародних економічних відносин,

Підпис

Оцінка: ____ / ____ / ____
(бали / за шкалою ЄКТС / за національною шкалою)

Голова ЕК: _____
(підпис)

Вінниця – 2026

АНОТАЦІЯ

Кудрявська А.В. Формування та розвиток світового фінансового ринку. Спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини, освітня програма «Цифрова бізнес-дипломатія». Донецький національний університет імені Василя Стуса. Вінниця, 2026.

У роботі розкрито суть світового фінансового ринку в умовах глобалізації та цифровізації. Проаналізовано етапи його історичного формування та ключові чинники розвитку. Окрема увага приділена аналізу сучасного стану світового фондового та валютного ринків, а також впливу новітніх технологій на трансформацію фінансових послуг.

Ключові слова: світовий фінансовий ринок, фінансова глобалізація, фондовий ринок, валютний ринок, цифровізація фінансів, міжнародні фінансові інституції.

94 с., 10 табл., 2 рис., бібліограф.: 59 найм.

ABSTRACT

Kudriavska A. Formation and Development of the Global Financial Market Specialty 292 International Economic Relations, Educational Program "Digital Business Diplomacy". Vasyl Stus Donetsk National University, Vinnytsia, 2026.

The work reveals the essence of the global financial market in the context of globalization and digitalization. The study focuses on the stages of its historical development and the key factors driving its growth. Special attention is given to the current state of the global stock and currency markets, as well as the impact of new technologies on the transformation of financial services.

Keywords: global financial market, financial globalization, stock market, currency market, digitalization of finance, international financial institutions.

94 p., 10 tables, 2 figures, bibliography: 59 references.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ТОРГОВЕЛЬНИХ ВІЙН У ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ	7
1.1. Економічна сутність, структура та функції світового фінансового ринку	7
1.2. Етапи формування та історичний розвиток світового фінансового ринку	16
1.3. Основні учасники, інструменти та механізми функціонування світового фінансового ринку	22
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО ФІНАНСОВОГО РИНКУ	30
2.1. Динаміка та ключові тенденції розвитку світового фінансового ринку	30
2.2. Аналіз структури та основних сегментів світового фінансового ринку	44
2.3. Основні проблеми та ризики функціонування світового фінансового ринку в умовах глобалізації	53
РОЗДІЛ 3 ТРАНСФОРМАЦІЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО ФІНАНСОВОГО РИНКУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ	71
3.1. Вплив цифрових технологій на розвиток світового фінансового ринку	71
3.2. Удосконалення механізмів регулювання світового фінансового ринку	75
3.3. Перспективні напрями розвитку світового фінансового ринку в умовах сучасних економічних трансформацій	79
ВИСНОВКИ	85
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	89

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Світовий фінансовий ринок виступає важливою складовою глобальної економічної системи, забезпечуючи перерозподіл фінансових ресурсів між країнами, секторами економіки та різними суб'єктами господарювання. Його функціонування сприяє розвитку міжнародної торгівлі, інвестиційної діяльності, а також формуванню умов для економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності національних економік.

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що світовий фінансовий ринок зазнає постійних змін під впливом глобалізаційних процесів, розвитку цифрових технологій, трансформації міжнародних фінансових інститутів та посилення ролі транснаціонального капіталу. Окрім того, фінансові кризи, валютні коливання, геополітична нестабільність та інші фактори значною мірою впливають на функціонування світового фінансового ринку, що потребує постійного наукового дослідження його структури, механізмів функціонування та тенденцій розвитку. Особливої актуальності набуває дослідження сучасного стану та перспектив розвитку світового фінансового ринку в умовах глобальних економічних трансформацій, а також визначення можливостей ефективного використання його інструментів для розвитку національних економік.

Розробкою даної проблеми займалися багато науковців, представники різних галузей науки. Ю. Бондар, О. Рогач, О. Мозковий, С. Юрій, В. Федосов, Л. Алексеєнко, М. Пебро, В. Сиденко, Н Царевські, А. Мокій, А. Гальчинський, З. Луцишин, Ю. Пахомов, А. Філіпенко, К. Стрижиченко, Ю. Коваленко, А. Демківський, С. Маслова, Н. Бодрова Г. Дроняєва та інші.

Але, незважаючи на це, сьогодні існує потреба у дослідженні, яке б узагальнило, систематизувало існуючі відомості з даної проблеми.

Враховуючи все вищесказане, нами і була обрана тема дипломної роботи: "Формування та розвиток світового фінансового ринку".

Метою кваліфікаційної роботи дослідження теоретичних основ формування світового фінансового ринку, аналіз сучасного стану та тенденцій його розвитку, а також визначення перспектив та напрямів удосконалення його функціонування в умовах глобалізації.

Відповідно до мети були визначені наступні завдання:

- розкрити сутність торговельних війн як інструменту реалізації зовнішньоекономічної політики держав;
- проаналізувати торговельні конфлікти в контексті економічного протистояння між державами та їх ролі у глобальній конкуренції;
- охарактеризувати основні індикатори економічного впливу торговельних суперечок;
- розглянути міжнародно-правові механізми регулювання торговельних спорів;
- дослідити причини, хронологію та етапи загострення торговельного конфлікту між США і КНР;
- проаналізувати наслідки тарифного протистояння для економік США та Китаю;
- з'ясувати роль транснаціональних корпорацій та інституційних чинників у розвитку торговельного конфлікту;
- оцінити вплив торговельної війни на глобальні ланцюги постачання;
- дослідити економічні наслідки для країн, що розвиваються, у контексті конфлікту;
- визначити можливості й ризики для України в умовах загострення світової економічної конкуренції.

Об'єктом дослідження процеси формування та функціонування світового фінансового ринку.

Предметом дослідження є теоретичні засади, механізми функціонування, сучасний стан та тенденції розвитку світового фінансового ринку.

Теоретико-методологічною базою кваліфікаційної роботи є наукові розробки вітчизняних та зарубіжних вчених щодо дослідження питань, аналіз сучасного стану та тенденцій його розвитку.

В процесі проведення дослідження використовувались теоретичні та емпіричні **методи** аналізу. Використано методи аналізу та синтезу, індукції та дедукції, історичний і логічний підходи, а також каузальний метод. Серед емпіричних методів застосовано статистичний аналіз, графічне моделювання, класифікацію, метод експертних оцінок та рейтингування.

Наукова новизна роботи полягає в одержаних результатах у розробленні теоретико-методологічних та практичних рекомендацій у роботі для економістів з аналітиками, які поглиблено досліджують світовий ринок, його тенденції та використовують навички прогнозування для роботи з валютою, новими тенденціями та створенням нових економічних зв'язків.

Теоретичне та практичне значення полягає в тому, що аналіз світового ринку та його секторів допоможе в знаходженні нових шляхів постачання, вирішення застарілих підходів до стану економіки та застосуванням нових підходів для створення безперервної світової мережі.

Структура кваліфікаційної (бакалаврської) роботи складається із вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел із 59 найменувань. Робота містить 10 таблиць та 2 рисунків. Загальний обсяг становить 94 сторінок.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ТОРГОВЕЛЬНИХ ВІЙН У ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

1.1. Економічна сутність, структура та функції світового фінансового ринку

Поняття «світовий фінансовий ринок» має надзвичайно широкий зміст, оскільки включає не лише систему фінансових взаємовідносин, але й значну різноманітність форм власності та економічних зв'язків між суб'єктами господарювання.

Зокрема, М. Пебро визначає світовий фінансовий ринок як складну систему взаємопов'язаних і взаємозалежних національних та міжнародних ринків, інтеграція яких забезпечує переміщення грошово-кредитних ресурсів між різними країнами, регіонами, галузями економіки та окремими економічними суб'єктами [28;32]. Формування цього ринку стало результатом поступового зближення та інтеграції національних фінансових систем. Це проявлялося у посиленні взаємодії між фінансовими ринками різних держав, розширенні співпраці та поступовому переплетенні їх діяльності [29].

З часом банки почали надавати фінансові послуги за межами своїх країн, а клієнти отримали можливість користуватися ними на міжнародному рівні, причому часто одночасно в декількох валютах [20]. Умови здійснення таких операцій, зокрема рівень процентних ставок за кредитами, поступово вирівнювалися. У результаті вони ставали більш вигідними для позичальників та інших користувачів банківських послуг порівняно з умовами, що діяли на внутрішніх фінансових ринках [52]. Додатковим фактором стало те, що міжнародні фінансові операції зазвичай підпадали під менш жорстке державне регулювання, ніж операції всередині окремих країн.

Фінансові ринки різних держав, на яких акумулюються та перерозподіляються фінансові ресурси, не лише взаємодіють між собою, але й

перебувають у тісній взаємній залежності [6]. У сукупності вони формують глобальну систему, що функціонує за спільними правилами та розвивається відповідно до загальних закономірностей. Саме тому сучасні інвестори чи позичальники, ухвалюючи фінансові рішення, розглядають не окремі національні ринки, а різні сегменти єдиного світового фінансового простору [38].

Отже, світовий фінансовий ринок можна визначити як глобальну систему акумулювання тимчасово вільних фінансових ресурсів та їх розміщення серед позичальників із різних країн на основі ринкових механізмів і конкуренції [28]. У сучасних умовах цей ринок досяг значних масштабів і став одним із ключових джерел фінансових ресурсів, а також важливим фактором функціонування та розвитку економік усіх держав світу.

Питання визначення сутності поняття «фінансовий ринок» активно досліджується багатьма економістами. Проте, незважаючи на значну кількість наукових праць, універсального й вичерпного трактування цього терміна досі не сформовано [9;37].

Отже, узагальнюючи наведені наукові підходи, можна сформулювати визначення, що найбільш повно відображає зміст цього економічного явища. Фінансовий ринок доцільно розуміти як систему економічних відносин, у межах якої відбувається обіг фінансових активів через діяльність спеціалізованих фінансових установ на основі взаємодії попиту та пропозиції [8;42].

Значення та економічна роль фінансового ринку в розвитку національної економіки найбільш чітко проявляються через його функції [7]. Під функціями фінансового ринку зазвичай розуміють основні напрями його діяльності та завдання, виконання яких забезпечує ефективне функціонування та розвиток окремих сегментів цього ринку [33]. Питання функціонального призначення фінансового ринку досліджували численні економісти, серед яких С. М. Еш, І. О. Школьник, В. П. Ходаківська та інші.

У науковій літературі функції фінансового ринку зазвичай поділяють на загальні, що властиві всім його сегментам, і спеціальні, які характеризують особливості розвитку окремих сфер економічного та суспільного життя [20]. Спеціальні функції проявляються у різних площинах - економічній, політичній, соціальній та морально-психологічній [43]. Одну з найбільш повних систематизацій функцій фінансового ринку запропонував С. М. Еш, який виокремлює базові та специфічні функції цього ринку.

До основних функцій фінансового ринку належать:

1. Забезпечення взаємодії між продавцями та покупцями фінансових інструментів, що сприяє формуванню ринкових цін на ці активи та врівноваженню попиту і пропозиції.
2. Створення механізму викупу фінансових активів у їхніх власників, що підвищує рівень ліквідності таких інструментів.
3. Сприяння встановленню контактів між кредиторами і позичальниками, а також зменшення витрат, пов'язаних із укладенням фінансових угод та отриманням необхідної інформації.

Разом із цим, на думку дослідника, фінансовий ринок виконує низку специфічних функцій, які проявляються у різних сферах життєдіяльності суспільства.

У політичній сфері функціонування фінансового ринку сприяє:

- прискоренню інтеграції України до світового економічного простору;
- зміцненню економічної самостійності держави, що виступає основою її політичної незалежності;
- формуванню повноцінної ринкової економічної системи, необхідної для розвитку демократичного суспільства;
- виходу національного капіталу на міжнародні фінансові ринки через фондові біржі шляхом розміщення акцій та інших цінних паперів українських підприємств серед іноземних інвесторів.

В економічній сфері фінансовий ринок виконує такі функції:

- формує ринкову вартість різних фінансових інструментів;
- забезпечує організацію руху фінансових активів до їхніх кінцевих споживачів через систему спеціалізованих установ (банків, бірж, брокерських компаній, інвестиційних фондів, страхових організацій, кредитних спілок тощо);
- створює умови для залучення фінансових ресурсів, необхідних для інвестиційної діяльності та розвитку виробництва;
- здійснює перерозподіл грошових коштів між підприємствами та галузями економіки з метою їх більш ефективного використання;
- впливає на грошовий обіг та прискорює оборот капіталу, стимулюючи економічну активність;
- забезпечує страхування ризиків і формує механізми їх мінімізації;
- сприяє проведенню операцій, пов'язаних із зовнішньоекономічною діяльністю, зокрема експортом та імпортом фінансових активів;
- забезпечує кредитування держави та органів місцевого самоврядування через розміщення державних і муніципальних цінних паперів;
- сприяє ефективному розподілу державних кредитних ресурсів між учасниками економічного процесу та різними галузями господарства.

У соціальній сфері фінансовий ринок:

- стимулює акумулювання заощаджень населення, підприємницьких структур, державних установ та іноземних інвесторів для їх подальшого інвестування у виробничу та соціальну сфери;
- сприяє створенню нових робочих місць унаслідок активізації інвестиційної діяльності та переміщення капіталу.

У морально-психологічній площині функції фінансового ринку проявляються через:

- формування у населення сучасного економічного мислення та ринкової поведінки;

- підвищення довіри суспільства до фінансових установ, фінансових послуг і цінних паперів;
- створення умов для запобігання шахрайству, зловживанням і криміналізації фінансового середовища.

Крім інтеграційних процесів, що сприяють формуванню світового фінансового ринку, провідні українські та зарубіжні дослідники - А. Гальчинський, З. Луцишин, Ю. Пахомов, А. Філіпенко, Л. Красавіна, М. Портний, І. Трахтенберг та інші - у своїх працях розглядають його також через призму взаємодії національних і міжнародних ринків позикового капіталу [32]. У межах цього підходу виділяються відносно самостійні сегменти фінансового ринку, серед яких коротко-, середньо- та довгострокові ринки капіталу, іпотечні ринки, євrorинки, а також інші складові глобальної фінансової системи [28].

Міжнародний фінансовий ринок являє собою глобальну систему, у межах якої відбувається акумулювання тимчасово вільних грошових ресурсів і їх подальший розподіл між позичальниками з різних держав на засадах ринкової конкуренції. У сучасних умовах цей ринок досяг значних масштабів і перетворився на важливе джерело фінансування економічного розвитку країн, ставши одним із ключових чинників функціонування та динаміки світового господарства [52]. Процес перерозподілу фінансових ресурсів включає не лише їх накопичення, але й різні форми використання капіталу, зокрема отримання позик, кредитування або передачу ресурсів у тимчасове користування [34].

Основною метою функціонування міжнародного фінансового ринку є забезпечення суб'єктів господарювання доступом до фінансових ресурсів і можливостей реалізації міжнародних інвестиційних проєктів [38]. Реалізація функції фінансового забезпечення інвестицій полягає у створенні умов для концентрації необхідних коштів, які спрямовуються на розвиток економіки [53]. При цьому фінансовий ринок сприяє визначенню найбільш перспективних напрямів вкладення капіталу, орієнтуючись на підвищення ефективності

використання ресурсів та отримання максимальної дохідності інвестицій [19]. Завдяки переміщенню фінансових ресурсів від власників капіталу до позичальників забезпечується більш продуктивне функціонування світової економічної системи [32].

Важливою функцією міжнародного фінансового ринку є підтримання міжнародної ліквідності [28]. Йдеться про можливість держав оперативно залучати необхідні обсяги фінансових ресурсів у різних формах і на прийнятних умовах. Доступ до глобального ринку капіталу значно розширює фінансові можливості країн, сприяє більш збалансованому економічному розвитку та створює передумови для підвищення рівня добробуту суспільства [46].

Ще однією функцією міжнародного фінансового ринку є створення та поширення високоліквідних фінансових інструментів, які можуть використовуватися як засоби міжнародних розрахунків, а також легко обмінюватися або продаватися на фінансовому ринку [3]. Крім того, міжнародний фінансовий ринок виконує функцію формування ринкової вартості різних фінансових активів [54]. Ціни на такі інструменти визначаються під впливом попиту і пропозиції та залежать від поточної кон'юнктури фінансового ринку [50].

Функціонування міжнародного фінансового ринку також забезпечує виявлення обсягів і структури попиту на фінансові активи, що дозволяє оперативно задовольняти потреби різних категорій учасників ринку, які потребують залучення додаткового капіталу із зовнішніх джерел [8].

Крім цього, на міжнародному фінансовому ринку сформовано механізми захисту від цінових і валютних ризиків. Для цього використовуються спеціальні фінансові інструменти, що дозволяють мінімізувати можливі втрати для учасників ринку під час здійснення операцій із фінансовими активами [56]. Водночас у межах фінансового ринку активно розвивається система страхових послуг, а також впроваджуються нові фінансові інновації, які сприяють підвищенню ефективності та стабільності фінансових операцій [57].

Міжнародні фінансові центри. З інституційної точки зору міжнародний фінансовий ринок можна розглядати як систему спеціалізованих фінансово-кредитних установ, через які здійснюється переміщення капіталу та формуються міжнародні фінансові потоки в межах світових економічних відносин [42]. До ключових учасників цієї системи належать:

- центральні банки різних держав;
- комерційні банки, передусім ті, що входять до транснаціональних банківських структур;
- транснаціональні банки;
- фондові та валютні біржі, а також інші фінансові організації, зокрема страхові компанії та брокерські установи.

Значна частина фінансових операцій світового масштабу зосереджується на ринках, що функціонують у великих міжнародних фінансових центрах [41]. Саме там відбувається акумулювання та подальший перерозподіл значних обсягів фінансових ресурсів на глобальному рівні. Міжнародні фінансові центри можна визначити як міста або економічні вузли, у яких сконцентрована велика кількість банківських і небанківських фінансових установ, що здійснюють широкий спектр міжнародних операцій: депозитні та кредитні угоди, операції з цінними паперами, валютами та дорогоцінними металами [32].

Історично провідні фінансові центри сформувалися у таких містах, як Лондон, Нью-Йорк і Токіо [41]. У Європі значну роль у міжнародних фінансових операціях відіграють також Брюссель, Франкфурт-на-Майні та Цюрих. Варто зазначити, що раніше подібні центри здебільшого виникали в економічно розвинених країнах, де існувала потужна фінансова інфраструктура та стабільна національна валюта [28].

Отже, міжнародний фінансовий ринок разом із системою фінансово-кредитних установ та відповідною інфраструктурою формує середовище, у якому відбувається концентрація та перерозподіл фінансових ресурсів між державами. У

сучасному світі сформувався безперервно функціонуючий глобальний фінансовий механізм, що працює практично цілодобово та виступає важливим інструментом управління міжнародними потоками капіталу [52].

До ключових складових глобального фінансового ринку належать кілька основних сегментів.

Валютний ринок - це сфера, у межах якої здійснюються операції купівлі та продажу різних національних валют [32]. Він вважається найбільш динамічним і активним сегментом світової фінансової системи, оскільки обсяги операцій на ньому є найбільшими.

Ринок цінних паперів являє собою частину фінансового ринку, де відбувається обіг фінансових інструментів, таких як акції, облігації та інші види цінних паперів. Цей сегмент відіграє важливу роль у забезпеченні фінансовими ресурсами як державних структур, так і приватних компаній [20].

Ринок банківського кредитування охоплює операції, пов'язані з наданням банками кредитних ресурсів підприємствам і фізичним особам. Він виступає одним із основних каналів фінансування економічної діяльності та стимулює розвиток господарських процесів.

Окремо розглядається міжнародний рух золотовалютних резервів, які включають як офіційні, так і приватні резервні активи. Операції із золотом формують самостійний сегмент світового фінансового ринку - ринок золота.

Учасників світового фінансового ринку можна класифікувати за різними критеріями.

1. За способом участі в операціях:

Прямі учасники - це суб'єкти, які мають статус членів біржі відповідного ринку фінансових інструментів і здійснюють угоди як за власний рахунок, так і від імені клієнтів, що не мають такого статусу.

Непрямі учасники - це суб'єкти, які не є членами бірж і тому здійснюють операції через посередництво прямих учасників.

2. За метою діяльності на ринку:

Хеджери - використовують похідні фінансові інструменти для зменшення або страхування валютних та цінових ризиків, які можуть виникати під час проведення фінансових операцій або управління активами.

Спекулянти - укладають угоди з метою отримання прибутку від змін курсів чи цін на фінансові активи. Вони купують або продають контракти, розраховуючи згодом здійснити зворотну операцію за більш вигідною ціною, не маючи на меті страхування ризиків.

3. За характеристиками емітентів:

- міжнародні та міждержавні фінансові організації;
- уряди держав і суверенні позичальники;
- регіональні або провінційні органи влади;
- муніципальні органи управління;
- квазідержавні структури;
- корпорації, банки та інші фінансові організації.

4. За країною походження:

- суб'єкти з економічно розвинених держав;
- учасники з країн, що розвиваються;
- міжнародні фінансові організації;
- офшорні фінансові юрисдикції.

5. За типом інвесторів:

Приватні інвестори - фізичні особи, які здійснюють вкладення власних коштів.

Інституційні інвестори - юридичні особи, що управляють фінансовими ресурсами інших економічних суб'єктів. До них належать центральні, комерційні та інвестиційні банки, державні установи, міжнародні фінансові організації, пенсійні фонди, страхові компанії, інвестиційні фонди, керуючі активами, брокерсько-дилерські компанії, трастові організації та великі корпорації [34;42].

Ключовою передумовою існування та розвитку фінансового ринку є невідповідність між потребами економічних суб'єктів у фінансових ресурсах і наявними можливостями їх отримання. Саме ця різниця між попитом на капітал і його пропозицією створює необхідність у функціонуванні спеціального механізму перерозподілу фінансових ресурсів [26]. Фінансовий ринок виступає важливим елементом фінансової та економічної системи держави. Він виконує роль своєрідної координаційної надбудови, що забезпечує взаємодію різних складових фінансової системи, а також каналу, через який відбувається рух грошових потоків між учасниками економічних відносин. Крім того, фінансовий ринок є важливою частиною ринкової економіки, оскільки забезпечує фінансування діяльності суб'єктів господарювання та підтримує функціонування інших сегментів національного ринку [40].

У повністю інтегрованому фінансовому середовищі інвестори можуть безперешкодно розміщувати капітал у будь-якій країні, а фінансові інструменти з однаковим рівнем ризику забезпечують приблизно однакову дохідність незалежно від місця їх обігу. Проте на практиці сучасна фінансова система характеризується лише частковою інтеграцією: різні сегменти фінансових ринків і фінансові інструменти мають різний ступінь взаємозв'язку [45]. У результаті емітенти не завжди можуть легко залучати дешевші фінансові ресурси за межами внутрішнього ринку, а інвестори часто стикаються з певними обмеженнями щодо інвестування капіталу на міжнародних фінансових майданчиках [14].

1.2. Етапи формування та історичний розвиток світового фінансового ринку

Фінансовий ринок створює для його учасників можливість самостійного економічного вибору, оскільки забезпечує механізми порівняння вигоди від використання вільних коштів для поточного споживання з потенційною

можливістю їх використання в майбутньому. Завдяки цьому суб'єкти ринку можуть формувати власну інвестиційну стратегію та визначати оптимальні напрями подальшого економічного розвитку. У процесі багатоетапного руху фінансових ресурсів між різними сегментами ринку відбувається трансформація капіталу, що супроводжується створенням додаткової вартості активів і задоволенням економічних інтересів учасників фінансових відносин [25].

Якщо звернутися до історичного досвіду, то в умовах адміністративно-командної економічної системи функції фінансового ринку фактично були замінені централізованим механізмом розподілу матеріальних і фінансових ресурсів [26]. У такій моделі економіки держава контролювала основні процеси розподілу капіталу, а ринкові механізми практично не застосовувалися. Водночас у сфері міжнародних фінансових відносин держава була змушена діяти як учасник ринкових процесів. Саме тому в тогочасній фінансовій теорії досліджувався переважно міжнародний аспект функціонування фінансових ринків. Разом з тим значна увага приділялася вивченню міжнародного поділу праці, який розглядався як важливий чинник ефективного функціонування окремих сегментів фінансової системи [27].

Глобальний фінансовий ринок почав формуватися у 1950-х роках, коли виник ринок євровалют. У цей період банківські установи розпочали надавати кредити та інші фінансові послуги одночасно в кількох іноземних валютах, що створило нові можливості для міжнародних фінансових операцій. Його поява стала результатом інтеграційних процесів між національними фінансовими системами, які посилювалися через поглиблення економічної співпраці між країнами, поступову лібералізацію руху капіталів і цін, а також формування транснаціональних фінансових корпорацій. Важливим фактором розвитку світового фінансового ринку стала також нестабільність валютних курсів, яка посилилася після розпаду Бреттон-Вудської валютної системи [52]. Значні коливання валютних курсів спричинили активне використання механізмів хеджування ризиків і сприяли поширенню валютних спекулятивних операцій [56].

Процеси міжнародної фінансової інтеграції поступово усувають інституційні бар'єри, які обмежували рух капіталу як на національних ринках, так і між ними [6]. Починаючи з 1970-х років у провідних країнах світу ці бар'єри почали активно ліквідуватися. Одним із важливих напрямів стало поступове відкриття національних фінансових ринків, що передбачало зниження вартості фінансових послуг завдяки зростанню конкуренції. Це, зокрема, проявлялося у скороченні банківської маржі - різниці між відсотковими ставками за кредитами і депозитами. Водночас у фінансовому секторі збільшувалися витрати на оплату праці персоналу та розвиток матеріально-технічної бази фінансових установ [26].

Іншим важливим напрямом стала дерегуляція фінансових ринків [14]. Під цим процесом розуміють проведення законодавчих реформ, спрямованих на пом'якшення або скасування обмежень у валютно-фінансовій сфері [15]. Такі зміни мали на меті створення сприятливих умов для притоку іноземного капіталу. У результаті власники фінансових активів отримали можливість швидко переміщувати капітал між різними країнами у пошуках більш вигідних умов інвестування та нижчого рівня ризику [38]. Підвищення мобільності капіталу сприяло зростанню взаємозалежності національних економік, що, своєю чергою, зменшило автономність внутрішніх фінансових ринків і прискорило формування глобальної фінансової системи.

Ще одним важливим фактором розвитку міжнародного фінансового ринку стали технологічні інновації у сфері телекомунікацій та електронних систем зв'язку. Використання сучасних інформаційних технологій суттєво зменшило витрати на здійснення міжнародних платежів і значно прискорило їх проведення. Електронні платіжні системи поступово витіснили традиційні паперові інструменти, зокрема чеки, що значно підвищило ефективність та швидкість здійснення міжнародних фінансових розрахунків [55].

Характерною рисою сучасного етапу розвитку світової економіки є посилення процесів інтернаціоналізації та глобалізації фінансових ринків. Під

глобалізацією (від лат. *globus* - земна куля) у фінансовій сфері розуміють розширення діяльності фінансових установ за межі національних економік, що супроводжується поступовою лібералізацією фінансових відносин [4]. У межах цього процесу банки та інші фінансові інститути створюють мережі зарубіжних представництв і філій, а частка операцій, пов'язаних із міжнародними ринками, постійно зростає.

Сучасна фінансова глобалізація формується під впливом низки важливих факторів, серед яких:

- послаблення державного регулювання та усунення обмежень у сфері валютних і кредитних операцій;
- розширення міжнародної економічної співпраці та збільшення обсягів транснаціонального руху капіталу;
- загострення конкуренції між банками за доступ до світових ринків позичкових ресурсів і надання фінансових послуг;
- активне впровадження новітніх інформаційних технологій, телекомунікаційних систем і цифрових інструментів у фінансовій діяльності.

Важливу роль у розвитку інтернаціоналізації фінансових ринків відіграло впровадження спільних правил банківського регулювання, які були розроблені в межах Базельських угод [2;6]. Ці стандарти передбачають уніфікацію вимог до достатності капіталу банків, правил бухгалтерського обліку та розкриття фінансової інформації, що сприяє підвищенню прозорості та стабільності міжнародної банківської системи.

Отже, об'єктивною передумовою функціонування фінансового ринку є дисбаланс між потребами економічних суб'єктів у фінансових ресурсах та їх фактичною наявністю і доступними джерелами фінансування. Саме фінансовий ринок виступає одним із ключових елементів національної економіки, оскільки відображає співвідношення попиту і пропозиції на фінансові ресурси та забезпечує їх перерозподіл через різні фінансові інструменти [20]. Переміщення капіталу через

канали фінансового ринку між різними секторами економіки сприяє підвищенню ефективності використання ресурсів і загальному економічному розвитку.

Для більш глибокого розуміння ролі фінансового ринку в ринковій економіці доцільно розглянути модель кругообігу економічних потоків, яка відображає безперервний рух грошей, товарів, послуг і ресурсів між основними економічними суб'єктами [37]. Національний ринок у сучасних умовах слід розглядати як комплекс взаємопов'язаних ринків, що функціонують у межах єдиної економічної системи. Така система забезпечує переміщення фінансових ресурсів як від власників заощаджень до інвесторів і позичальників, так і у зворотному напрямку.

Схема кругообігу демонструє процес обслуговування грошовим обігом усього сукупного капіталу суспільства на різних стадіях економічного відтворення. Вона відображає взаємозв'язок грошових потоків із потоками товарів і послуг, що формуються між основними секторами економіки [13]. Аналіз такої моделі дозволяє визначити основні напрями руху грошових ресурсів між економічними суб'єктами та зрозуміти механізм функціонування різних сегментів ринку.

Згідно з цією моделлю, у ринковій економіці домогосподарства є власниками основних виробничих ресурсів і надають їх на ринку факторів виробництва. Отриманий у результаті цього дохід вони використовують у двох основних напрямках - на споживання та на формування заощаджень. Частину своїх доходів домогосподарства накопичують у різних формах: у вигляді готівки, банківських депозитів або придбаних фінансових інструментів, зокрема цінних паперів. Раціональна поведінка домогосподарств передбачає, що вони не витрачають увесь дохід на споживання [49].

Якби фінансовий ринок був відсутній, значна частина заощаджень населення залишалася б поза економічним обігом, наприклад у формі збереження готівки або інших форм накопичення. Це призвело б до скорочення попиту на товари та послуги, що, своєю чергою, зменшило б доходи підприємств. У результаті підприємства скорочували б попит на фактори виробництва, що могло б

спричинити зростання безробіття та зниження доходів населення. Подальшим наслідком стало б ще більше зменшення споживчого попиту. Саме тому наявність розвиненого фінансового ринку, якому довіряє населення, є важливою умовою ефективного використання заощаджень [7;37].

У той же час підприємства, як правило, витрачають більше коштів, ніж отримують у вигляді прибутку. Окрім витрат на оплату виробничих ресурсів, вони здійснюють інвестиції у розвиток виробництва, придбання обладнання та оновлення основного капіталу. Для покриття нестачі фінансових ресурсів підприємства звертаються до фінансового ринку, де залучають кошти через банки або інші фінансові установи, такі як інвестиційні компанії чи біржі [31;47].

Фінансові ринки будь-якої держави формуються з багатьох механізмів і каналів, через які відбувається переміщення коштів від тих економічних суб'єктів, що мають заощадження або тимчасово вільні ресурси, до тих, хто потребує фінансування. Зазвичай ці канали поділяють на дві основні категорії.

Перша група - пряме фінансування, коли власники коштів передають їх безпосередньо кінцевим користувачам. Прикладом такого механізму є залучення капіталу шляхом розміщення акцій або інших цінних паперів, коли інвестори купують фінансові інструменти без участі посередників.

Друга група - опосередковане фінансування, за якого рух коштів відбувається через фінансових посередників [3]. У такому випадку між власниками заощаджень і позичальниками виступають спеціалізовані установи - банки, інвестиційні фонди та інші фінансові організації. Обидва механізми функціонують одночасно, однак із розвитком фінансової системи роль посередницьких інститутів, як правило, зростає.

У ринковій економіці фінансові посередники, зокрема комерційні банки, кредитні спілки та інші фінансові установи, виконують функцію спрямування заощаджень домогосподарств до суб'єктів, які потребують додаткового капіталу. Підприємства, отримавши фінансові ресурси через фінансовий ринок, повертають

їх із виплатою відсотків. Частину цих коштів фінансові установи залишають собі як плату за надані послуги. Водночас домогосподарства, які передають свої заощадження фінансовим інститутам, отримують винагороду у вигляді процентів, дивідендів або інших доходів [22].

Отже, фінансовий ринок є невід'ємною складовою ринкової економіки. Водночас за певних умов він може стати джерелом кризових явищ, що становлять загрозу стабільності як національної, так і світової економіки. Саме тому важливого значення набуває ефективне державне регулювання фінансового сектору, зокрема контроль за діяльністю професійних учасників фінансового ринку та забезпечення прозорості їх функціонування.

1.3. Основні учасники, інструменти та механізми функціонування світового фінансового ринку

У вітчизняній економічній літературі, а також у практиці багатьох зарубіжних країн, грошовий ринок розглядається як сфера здійснення короткострокових кредитних операцій. У різних українських джерелах термін обігу інструментів цього ринку визначається по-різному: інколи його обмежують шістьма місяцями, а інколи - одним роком. Таким чином, до грошового ринку можуть належати такі його сегменти, як обліковий, міжбанківський та валютний ринки. Спільною характеристикою фінансових інструментів, що функціонують у цих сегментах, є їх короткостроковий характер, високий рівень ліквідності та порівняно невеликий рівень ризику.

На відміну від грошового ринку, ринок капіталів охоплює фінансові інструменти з більш тривалими строками обігу. В українській практиці до довгострокових зазвичай відносять інструменти, термін обігу яких перевищує один рік. У міжнародній фінансовій практиці довгостроковими вважаються інструменти з періодом обігу понад п'ять років [32]. Крім того, виділяють також

середньострокові фінансові інструменти, строк дії яких становить від одного до п'яти років.

Поділ фінансового ринку на грошовий ринок і ринок капіталів пов'язаний із розмежуванням оборотного та основного капіталу. Грошовий ринок забезпечує рух короткострокових фінансових ресурсів і обслуговує оборотний капітал, тоді як ринок капіталів пов'язаний із переміщенням середньо- та довгострокових інвестицій і обслуговує процес відтворення основного капіталу [26].

Більшість дослідників вважає, що ринок капіталів сформувався внаслідок відокремлення грошового капіталу від промислового. Його основне призначення полягає у забезпеченні безперервного кругообігу капіталу в промисловій і торговельній діяльності.

У процесі виробництва, розподілу, обміну та споживання товарів і послуг у частини підприємств і домогосподарств виникають тимчасово вільні фінансові ресурси. Водночас інші суб'єкти економіки відчують потребу в додаткових коштах для здійснення підприємницької діяльності. Держава також може потребувати фінансових ресурсів, наприклад для покриття дефіциту бюджету або фінансування соціально-економічних програм [10]. Крім того, додаткові кошти можуть бути необхідні окремим категоріям населення.

Як зазначають дослідники, вільний рух капіталу стає можливим завдяки тому, що в одних учасників економічних відносин виникає його надлишок, тоді як інші мають можливість використати ці ресурси більш ефективно та прибутково. У результаті між різними формами капіталу - фінансовим, банківським і промисловим - виникає постійна конкуренція за отримання більшої частки прибутку, створеного у виробничій сфері [26].

Ринок капіталу включає два основні сегменти: ринок пайових цінних паперів і ринок позичкового капіталу. Останній, у свою чергу, охоплює ринок довгострокових боргових інструментів, таких як облігації, а також систему середньо- і довгострокового банківського кредитування.

Загалом можна зробити висновок, що фінансовий ринок сформувався на основі ринку позичкового капіталу - механізму, який забезпечує перерозподіл фінансових ресурсів між кредиторами і позичальниками через систему фінансових посередників відповідно до співвідношення попиту і пропозиції на капітал [3]. Протягом тривалого часу ринок позичкового капіталу фактично охоплював майже всю фінансову систему і виступав її основним елементом.

У той період грошовий ринок, через недостатній розвиток міжнародних фінансових зв'язків, виконував переважно допоміжну функцію, забезпечуючи обмін валют і обслуговуючи зовнішньоторговельні операції. Однак із розвитком фінансових відносин структура фінансового ринку значно ускладнилася: з'явилися нові сегменти, зокрема ринок цінних паперів, і кожен із них почав відігравати важливу роль у фінансовій системі держави, сприяючи загальному розвитку фінансового ринку [40].

Ринок капіталів традиційно поділяють на два ключові сегменти: ринок цінних паперів і ринок середньо- та довгострокового банківського кредитування. У більшості випадків у сучасній українській економічній літературі поняття «ринок цінних паперів» і «фондовий ринок» застосовуються як рівнозначні. Водночас єдиного підходу до трактування терміна «фондовий ринок» у наукових джерелах поки що не сформовано. Це поняття використовується як у широкому, так і у вузькому значенні.

У вузькому розумінні фондовий ринок іноді ототожнюють лише з обігом традиційних довгострокових біржових інструментів - акцій і облігацій. У ширшому трактуванні цей термін відповідає англomовному поняттю *securities market* і охоплює весь ринок цінних паперів [12;58].

Якщо виходити з того, що ринок капіталів включає фондовий ринок у вузькому значенні разом із ринком середньо- і довгострокових банківських кредитів, то до фондового ринку доцільно відносити насамперед обіг довгострокових цінних паперів, таких як акції та облігації. Натомість поняття

«ринок цінних паперів» доцільно застосовувати в більш широкому значенні - як складову як ринку капіталів, так і грошового ринку.

Отже, фондовий ринок фактично можна вважати різновидом ринку цінних паперів, якщо виключити з останнього короткострокові інструменти, наприклад векселі, депозитні сертифікати та інші фінансові активи з терміном обігу до одного року [20]. Деякі дослідники також розглядають ринок цінних паперів як систему, що включає фондовий ринок, ринок короткострокових цінних паперів і ринок капіталів.

Фінансовий ринок загалом являє собою складну систему, елементи якої взаємопов'язані між собою та перебувають у постійній взаємодії із зовнішнім економічним середовищем. При цьому будь-який елемент такої системи може розглядатися як підсистема більш масштабної економічної структури. У цьому контексті ринок цінних паперів виступає окремою підсистемою фінансового ринку, що виконує низку важливих функцій [40].

Серед основних функцій ринку цінних паперів можна виділити такі:

- акумулювання заощаджень з метою їх подальшого інвестування;
- участь у корпоративному управлінні, зокрема через механізми контролю за діяльністю підприємств і фінансових установ;
- перерозподіл інвестиційних ресурсів і сприяння переливу капіталу між різними сферами економіки;
- перерозподіл доходів між учасниками економічних відносин;
- інформаційна функція, що полягає у наданні учасникам ринку сигналів щодо стану економічної кон'юнктури;
- регулююча функція, яка проявляється у впливі на макроекономічні процеси на галузевому, регіональному, національному та міжнародному рівнях;
- забезпечення руху капіталу між країнами, тобто сприяння його експорту та імпорту.

Жоден окремий сегмент ринку цінних паперів не може повністю виконувати всі ці функції самостійно. Лише завдяки взаємодії всіх його складових система функціонує ефективно. Взаємозалежність різних сегментів цього ринку проявляється, наприклад, у взаємному впливі вартості різних фінансових інструментів. Одним із найпоказовіших прикладів є зв'язок між змінами курсів акцій і вартістю державних боргових паперів, зокрема казначейських облігацій [3;58].

Тісний зв'язок ринку цінних паперів із зовнішнім економічним середовищем особливо помітний у сучасних умовах фінансової глобалізації. Розвиток міжнародних фінансових зв'язків призводить до того, що зміни на одному національному фондовому ринку можуть швидко впливати на функціонування ринків інших країн [29]. Таким чином, глобалізація робить світовий ринок цінних паперів взаємопов'язаною системою, у якій події на одному фінансовому майданчику здатні викликати реакцію на інших.

Механізми функціонування світового фінансового ринку формуються під впливом складної взаємодії економічних інститутів, фінансових інструментів, регуляторних механізмів і технологічних процесів. Світовий фінансовий ринок виступає глобальною системою перерозподілу фінансових ресурсів між країнами, секторами економіки та різними групами економічних агентів. Основною метою його функціонування є забезпечення ефективного руху капіталу від суб'єктів, які мають надлишок фінансових ресурсів, до тих, хто потребує додаткового фінансування для здійснення інвестиційної чи господарської діяльності [34]. Саме через механізми світового фінансового ринку відбувається концентрація, мобілізація та міжнародний перерозподіл фінансового капіталу.

Одним із ключових механізмів функціонування світового фінансового ринку є система фінансового посередництва. Вона включає банки, інвестиційні фонди, страхові компанії, пенсійні фонди та інші фінансові установи, які виступають посередниками між власниками капіталу та позичальниками. Завдяки діяльності

таких інститутів відбувається акумулювання тимчасово вільних грошових ресурсів та їх подальше інвестування у різні фінансові інструменти. Фінансові посередники сприяють зниженню ризиків, підвищенню ліквідності активів та ефективнішому розподілу інвестиційних ресурсів у світовій економіці [19].

Важливим елементом механізму функціонування світового фінансового ринку є використання різноманітних фінансових інструментів. До них належать акції, облігації, валютні активи, деривативи, банківські кредити та інші фінансові інструменти, які забезпечують рух капіталу на міжнародному рівні. Через операції з такими інструментами здійснюється фінансування міжнародної торгівлі, інвестиційних проектів, розвитку підприємств і державних програм. Різноманітність фінансових інструментів дає змогу учасникам ринку обирати найбільш ефективні способи інвестування та управління фінансовими ризиками.

Важливу роль у функціонуванні світового фінансового ринку відіграють механізми регулювання та контролю. Вони здійснюються як на національному, так і на міжнародному рівнях. Державні регулятори, центральні банки та міжнародні фінансові організації забезпечують стабільність фінансової системи, встановлюють правила функціонування ринків, контролюють діяльність фінансових установ і сприяють запобіганню фінансовим кризам [2;10]. Міжнародні організації, такі як Міжнародний валютний фонд, Світовий банк та Банк міжнародних розрахунків, відіграють важливу роль у координації фінансової політики та розвитку глобальної фінансової системи.

Сучасні механізми функціонування світового фінансового ринку значною мірою визначаються розвитком інформаційних та цифрових технологій. Використання електронних торговельних платформ, алгоритмічної торгівлі, фінансових технологій та глобальних платіжних систем значно прискорює проведення фінансових операцій і підвищує ефективність міжнародних фінансових потоків. Цифровізація фінансових послуг сприяє підвищенню доступності

фінансових інструментів для учасників ринку та формує нові можливості для розвитку глобальної фінансової системи [16;55].

Отже, механізми функціонування світового фінансового ринку являють собою складну систему взаємопов'язаних елементів, які забезпечують ефективний рух капіталу, підтримують стабільність фінансової системи та сприяють розвитку міжнародних економічних відносин. Ефективність цих механізмів є важливою умовою стабільного розвитку світової економіки та підвищення рівня фінансової інтеграції між країнами.

Висновки до розділу 1

Проведений аналіз показав, що світовий фінансовий ринок на даному етапі трансформації глобальної архітектури є дуже складною і динамічною системою економічних та правових відносин. Ця система забезпечує накопичення, перерозподіл та міжкраїнний рух капіталу, що відбувається під впливом посилення міжнародних господарських зв'язків. Системне дослідження теоретичних і методологічних основ його функціонування дозволяє стверджувати, що розвиток фінансового простору безпосередньо пов'язаний з чинниками постіндустріального розвитку, де основним рушієм є злиття традиційних монетарних інструментів з новими цифровими технологіями. Узагальнення концептуальних підходів до визначення сутності світового фінансового ринку дозволяє розглядати його не лише як сукупність національних ринків або механізмів міжнародної ліквідності, а як особливе глобальне інституційне середовище, яке формує свої власні закономірності відтворення та функціонує в умовах постійної асиметрії інформації та нестабільності макроекономічних показників.

Історико-генетичний підхід до формування основних сегментів ринку показав, як змінилася ситуація від традиційного посередництва до впливу великих інституційних інвесторів і міжнародних фінансових компаній. Це призвело до

появи фінансової глибини, коли обсяги фінансових операцій стали значно відрізнятися від реальної економіки, що створило ризики для системної нестабільності та можливих шоків, які можуть переходити через кордони. Водночас було відзначено, що структура ринку (особливо валютного, кредитного, інвестиційного та фондового сегментів) зазнає значних змін завдяки поглибленню інтеграційних процесів і уніфікації регуляторних стандартів на міжнародному рівні. Особлива увага в теоретичних обговореннях приділяється фінансовій глобалізації, яка, знімаючи географічні та часові бар'єри для капіталу, водночас посилює конфлікти між національними суверенітетами та глобальними ринковими силами.

Сучасний розвиток світового фінансового ринку визначається переходом до діджиталізації, що пов'язано зі спеціалізацією програми освіти «Цифрова бізнес-дипломатія». Процеси повної цифровізації, впровадження технологій розподілених реєстрів, алгоритмічної торгівлі та штучного інтелекту в управлінні активами не тільки змінюють інфраструктуру фінансового посередництва, а й суттєво впливають на взаємодію між учасниками міжнародного бізнесу та державними структурами. Цифрова трансформація допомагає знизити витрати на угоди, підвищує ліквідність і доступність фінансових ринків, але також створює нові виклики в сферах кібербезпеки, захисту особистих даних і монетарного суверенітету країн. Виявлено, що традиційні інструменти дипломатичного та макроекономічного регулювання втрачають ефективність у умовах децентралізації фінансів (DeFi) та поширення віртуальних активів. Це вимагає створення нових моделей фінансового моніторингу та адаптації міжнародного права до реалій цифрового часу, де фінансова стабільність є важливим елементом геоекономічної безпеки держави. Таким чином, теоретична основа, сформована в першому розділі, створює необхідну базу для подальшої практичної оцінки розвитку світового фінансового ринку та виявлення перспективних напрямків його реформування під впливом сучасних економічних змін.

РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО ФІНАНСОВОГО РИНКУ

2.1. Динаміка та ключові тенденції розвитку світового фінансового ринку

Головне призначення фондової біржі полягає в організації та забезпеченні руху грошового капіталу, через який здійснюється розподіл і перерозподіл національного доходу як у межах усієї економіки країни, так і між різними соціальними групами, секторами та галузями господарства. Результативність діяльності фондової біржі значною мірою впливає на ефективність функціонування фондового ринку загалом і визначає ступінь його впливу на економічні процеси в державі [58]. Саме біржові механізми сприяють концентрації попиту та пропозиції на цінні папери, забезпечують їх узгодження через процес біржового ціноутворення, що дозволяє формувати ринкову вартість фінансових інструментів і відображає реальну ефективність використання власного капіталу.

На рисунку 2.1. представлено динаміку ринкової капіталізації ста найбільших компаній світу за період 2014–2024 років за підсумками першого кварталу кожного року. Аналіз цих даних показує, що протягом зазначеного десятиріччя загальна капіталізація провідних світових корпорацій демонструвала стійку тенденцію до зростання. Водночас у 2023 році спостерігалось певне скорочення цього показника - приблизно на 10,3 %, що становить близько 3,6 трлн доларів США. Незважаючи на відносно високі результати фондових ринків упродовж цього року, вони не змогли повністю компенсувати втрати, зафіксовані на початку року. Серед основних чинників такого зниження називають ослаблення довіри інвесторів, нестабільність у банківському секторі, а також посилення фіскальної політики в багатьох країнах світу, що негативно позначилося на оцінці капіталу провідних компаній.

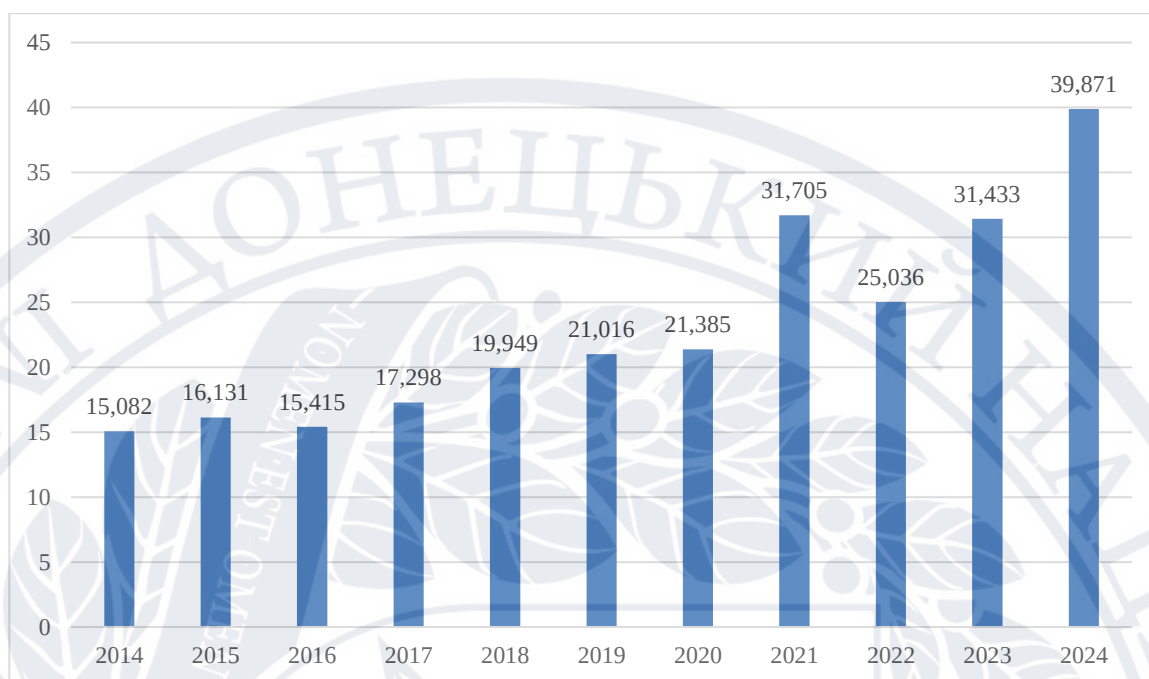

Рисунок 2.1. Ринкова капіталізація Топ-100 компаній світу протягом 2014–2024 рр.

Джерело: складено автором за [52].

Значне зростання ринкової вартості компаній цього року значною мірою було зумовлене різким підвищенням інтересу до технологій штучного інтелекту та очікуваннями щодо їх здатності кардинально трансформувати діяльність бізнесу в різних галузях. Більша частина приросту капіталізації - близько 54 % - припала лише на п'ять провідних корпорацій: Microsoft, NVIDIA, Alphabet, Amazon і Meta. При цьому майже п'ята частина загального збільшення ринкової вартості припала на компанію NVIDIA, що свідчить про її ключову роль у розвитку індустрії штучного інтелекту [28;46].

У секторі охорони здоров'я, представники якого також входять до переліку ста найбільших компаній світу, результати протягом року були неоднорідними. Основну частину зростання в цьому сегменті забезпечили дві фармацевтичні компанії - Eli Lilly, ринкова вартість якої зросла приблизно на 126 %, і Novo Nordisk, яка продемонструвала приріст близько 60 %. Саме ці дві компанії забезпечили

близько 87 % загального збільшення вартості сектору [55;57]. При цьому Eli Lilly вперше увійшла до першої десятки світових компаній за капіталізацією. Значне зростання їхніх показників було пов'язане з високим попитом на нові лікарські засоби для зниження ваги.

Натомість деякі інші фармацевтичні корпорації зіткнулися з труднощами. Так, Pfizer втратила приблизно 11 % ринкової вартості, а AstraZeneca - близько 6 %. Основними причинами цього стали проблеми, пов'язані із завершенням терміну дії патентів на окремі препарати та обмеженнями у сфері ціноутворення на лікарські засоби.

Упродовж року до рейтингу ста найбільших компаній світу увійшло 13 нових учасників. Найбільш помітний прогрес продемонструвала компанія Uber, яка піднялася відразу на 150 позицій і вперше потрапила до цього списку після того, як оприлюднила свій перший річний прибуток.

Таблиця 2.1. - Капіталізація міжнародних фондових ринків протягом 2020–2025 рр., млрд. дол.

Фондовий ринок	Період дослідження					
	2020	2022	2022	2023	2024	2025
Американський	36 486	34 208	42 212	49 916	53 941	55100
Азійсько-Тихоокеанський	31 266	25 952	28 934	36 153	34 008	32400
Європа та Африка	19 409	21 972	21 692	24 323	23 271	27500
Разом	87 161	82 133	92 838	110 392	111 220	115 000

Джерело: складено автором за [28;32].

Дані, наведені в таблиці 2.1, демонструють, що сумарна ринкова капіталізація міжнародних фондових ринків упродовж досліджуваного періоду мала тенденцію до зростання. Загалом за аналізовані роки цей показник збільшився приблизно на 31,94 %, підвищившись із 87,161 млрд доларів США до 115,00 млрд доларів. Найбільш динамічний розвиток продемонстрував американський фондовий ринок, який протягом усього періоду характеризувався стабільною позитивною

динамікою: Її капіталізація зросла на 51,02 % - із 36,486 млрд доларів у 2020 році до 55,100 млрд доларів у 2025 році. Така тенденція може пояснюватися підвищенням інвестиційної привабливості та зростанням довіри інвесторів до економіки США [28;32].

Схожі тенденції спостерігалися і в Азійсько-Тихоокеанському регіоні. Хоча у 2020 році там було зафіксовано скорочення капіталізації приблизно на 17 %, у подальшому ринок поступово відновився, і загалом за досліджуваний період його обсяг зріс на 3,63 %, досягнувши у 2025 році 32,400 млрд доларів.

Водночас європейські та африканські фондові ринки демонстрували відносно стабільну динаміку. За досліджуваний період їх сукупна капіталізація збільшилася приблизно на 20 %, що може свідчити про збереження інвестиційної активності в цих регіонах і відносну стабільність економічного середовища.

Що стосується розподілу ринкової капіталізації ста найбільших компаній світу за регіональною ознакою, то варто зазначити, що навіть за умов нестабільної макроекономічної ситуації капіталізація європейських компаній у 2024 році зросла на 588 млрд доларів, або приблизно на 14 %. Це дозволило Європі посісти друге місце серед регіонів за сумарною ринковою вартістю компаній. Провідними галузями в структурі європейської капіталізації стали сектор охорони здоров'я та споживчий сектор, кожен із яких забезпечив приблизно чверть загального показника.

Разом із тим Сполучені Штати продовжують утримувати лідерські позиції серед регіонів за рівнем капіталізації компаній, що входять до Топ-100. У 2024 році цей показник зріс на 36 %, значною мірою завдяки стрімкому розвитку технологій штучного інтелекту. Крім того, помітне зростання спостерігалось і в інших галузях, зокрема у сфері охорони здоров'я (приблизно на 7 %) та фінансовому секторі (близько 11 %) [57].

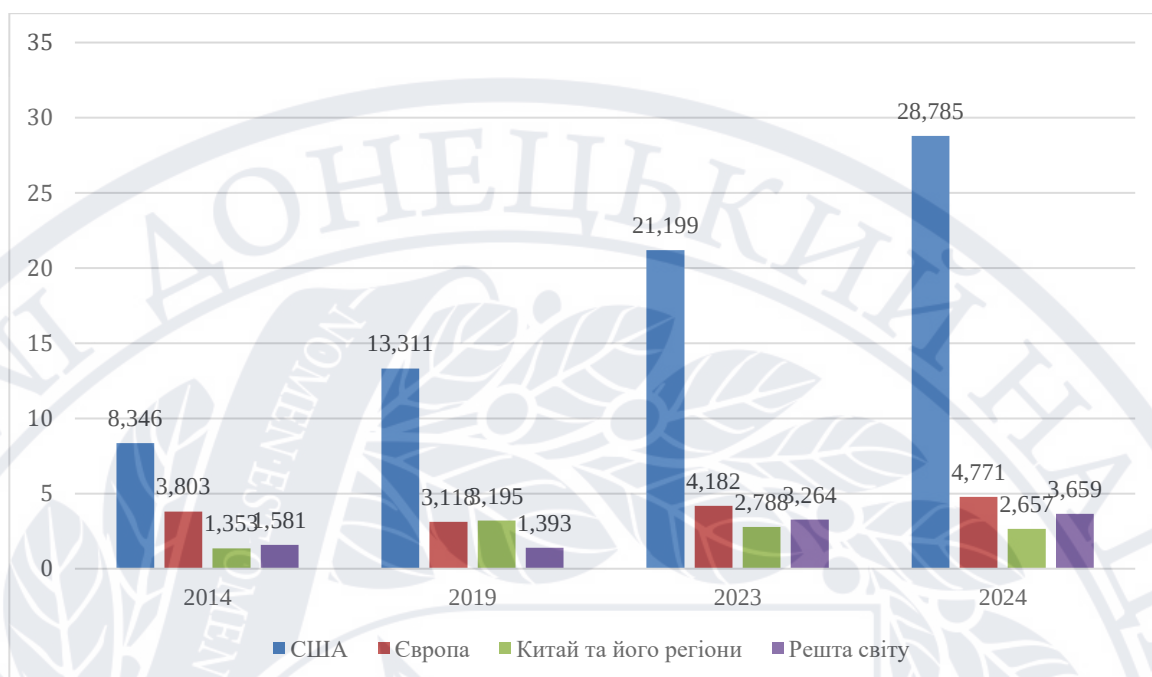

Рисунок 2.2. - Ринкова капіталізація Топ-100 компаній за регіонами, протягом 2014–2024 рр., млрд. дол.

Джерело: складено автором за [52;58].

Ринкова капіталізація компаній Китаю та прилеглих регіонів у порівнянні з попереднім роком скоротилася приблизно на 5 %. Основною причиною такого зниження стали економічні труднощі в регіоні, які негативно вплинули на інвестиційні очікування та загальний настрій учасників ринку. Унаслідок цього кількість компаній із цього регіону у рейтингу Топ-100 зменшилася на дві, і загальна їх кількість у списку становила десять.

Водночас найкращу динаміку серед компаній регіону продемонструвала Taiwan Semiconductor Manufacturing Company, яка вперше увійшла до першої десятки світових корпорацій за ринковою капіталізацією. Порівняно з аналогічним періодом попереднього року її вартість зросла приблизно на 39 %. Слід також зазначити, що понад половина загального скорочення капіталізації в цьому регіоні припала саме на компанії фінансового сектору.

Зміни у вартості компаній з інших країн світу значною мірою були пов'язані зі стрімким зростанням акцій трьох найбільших корпорацій - Saudi Arabian Oil Company (Aramco), Samsung і Toyota. Порівняно з попереднім роком їх ринкова капіталізація збільшилася відповідно на 5 % (близько 99 млрд доларів), 25 % (приблизно 81 млрд долар) та 76 % (приблизно 146 млрд доларів). Зокрема, підвищення вартості акцій Toyota було зумовлене значним попитом на гібридні автомобілі, який суттєво зріс протягом минулого року.

Однією з характерних рис сучасного світового фондового ринку є посилення ролі бірж, розташованих у Північній Америці [46]. Підтвердженням цієї тенденції є територіальний аналіз десяти найбільших фондових бірж світу, наведений у таблиці 2.2. Сукупна ринкова капіталізація американських фондових майданчиків, що входять до цієї десятки, становить приблизно 57,58 трлн доларів США. Водночас найбільша кількість бірж серед топ-10 представлена країнами Азійсько-Тихоокеанського регіону, сумарна капіталізація яких сягає близько 24,61 трлн доларів США.

Таблиця 2.2. - 10 найбільших фондових бірж світу станом на березень 2025 року

№	Фондова біржа	Країна	Ринкова капіталізація (трлн. дол.)
1	Нью-Йоркська фондова біржа (NYSE)	США	28,42
2	Національна асоціація автоматичних котирувань торговців цінними паперами (NASDAQ)	США	25,43
3	Європейська нова технологія (EURONEXT)	Європа	7,22
4	Japan Exchange Group (JPX)	Японія	6,66
5	Шанхайська фондова біржа (SSE)	Китай	6,55
6	National Stock Exchange of India (NSE)	Індія	4,65
7	Шеньчженьська фондова біржа (SZSE)	Китай	4,1
8	Гонконгська фондова біржа (HKEX)	Гонконг	3,87
9	Лондонська фондова біржа (LSE)	Велика Британія	3,42
10	Фондова біржа Торонто (TSX)	Канада	3,21

Джерело: складено автором за [32;58].

Нью-Йоркська фондова біржа (NYSE) вважається найбільшим фондовим майданчиком у світі. Її загальна ринкова капіталізація становить приблизно 28,42 трильйона доларів США, а на біржі котируються понад 2400 компаній, серед яких багато відомих корпорацій, що належать до категорії так званих «блакитних фішок». Середній щоденний обсяг торгів на цьому майданчику коливається від 2 до 6 мільярдів акцій, що робить NYSE одним із ключових факторів, які впливають на динаміку фондових індексів у різних країнах світу.

Другу позицію серед найбільших фондових бірж займає NASDAQ. Її сумарна ринкова капіталізація оцінюється приблизно у 25,43 трильйона доларів США, а кількість компаній, акції яких перебувають у лістингу, перевищує 3000. Біржа спеціалізується переважно на високотехнологічному секторі, галузях охорони здоров'я та споживчих послуг. Саме на NASDAQ торгуються акції таких світових технологічних гігантів, як Microsoft, Google, Facebook, Amazon, Tesla та Apple. Водночас на цій біржі практично не представлені компанії, що працюють у нафтовій, газовій або комунальній галузях.

Аналітичне дослідження компанії Goldman Sachs під назвою «Шлях до 2075 року: розмір і можливості ринку капіталу» дає уявлення про можливі напрями розвитку світових фінансових ринків у довгостроковій перспективі. Незважаючи на очікуване уповільнення темпів глобального економічного зростання, процес поступового вирівнювання рівня доходів між розвиненими державами та країнами, що розвиваються, імовірно, продовжуватиметься. Це означає, що економіки, які нині активно розвиваються, зокрема Індія, поступово збільшуватимуть свою частку у світовому господарстві.

Згідно з прогнозами, до середини XXI століття до п'ятірки найбільших економік світу можуть увійти Китай, США, Індія, Індонезія та Німеччина. Очікується, що приблизно у 2035 році Китай може стати найбільшою економікою світу, а до 2075 року трійку світових економічних лідерів формуватимуть Китай, Індія та Сполучені Штати. При цьому існує ймовірність, що Індія за масштабами

економіки випередить США. Подібні зміни пов'язують із демографічними факторами, зокрема зростанням населення Індії, а також із високим потенціалом її економічного розвитку.

Важливим чинником розвитку фондових ринків є взаємозв'язок між рівнем доходів населення країни та масштабами її фондового ринку. Прогнозується, що частка Індії у світовій ринковій капіталізації може зрости з приблизно 2,5–3 % у 2022 році до близько 12 % у 2075 році.

Розглянемо також статистичні дані Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку щодо стану та розвитку фондового ринку України.

Згідно з результатами торгів на організованих ринках капіталу протягом січня–грудня 2023 року, загальний обсяг операцій із фінансовими інструментами становив 436,43 млрд гривень. У порівнянні з аналогічним періодом 2022 року цей показник значно зріс - майже на 275,80 млрд гривень (у 2022 році він становив 160,64 млрд гривень).

Таким чином, аналіз структури операцій на ринку цінних паперів України свідчить, що протягом досліджуваного періоду основну частину торгів формували операції з облігаціями внутрішньої державної позики (ОВДП). Інші фінансові інструменти були представлені переважно незначними за обсягами угодами, які не мали істотного впливу на рівень ліквідності ринку.

Таблиця 2.3. - Обсяг торгів фінансовими інструментами протягом 2025 року, млн. грн.

Фінансовий інструмент	УБ	ПФТС	Перспектива	Усього
Акція	90,6	19,3	0,0	109,9
Акція іноземного емітента	6,9	0,1	0,1	7,1
Акція КІФ	0,1	0,0	0,0	0,1
Корпоративна облігація	228,4	8570,7	0,0	8799,0
ОВДП	13180,0	262369,1	130459,7	406008,7
ОЗДП	118,4	77,0	4,8	200,3

Продовження таблиці 2.3

Фінансовий інструмент	УБ	ПФТС	Перспектива	Усього
Облігація іноземної держави	1049,3	3648,5	16374,0	21071,7
Інвестиційний сертифікат	11,2	0,0	0,0	11,2
Облігація підприємства	7,2	0,0	95,8	103,0
Облігація іноземного емітента	76,6	0,0	44,6	121,1
Разом	14768,6	274684,7	146978,9	436432,1

Джерело: складено автором за [32].

В умовах воєнного стану функціонування фондового ринку стикається з низкою суттєвих труднощів. Серед ключових проблем можна виділити обмеження або повне припинення обігу більшості цінних паперів, за винятком військових облігацій внутрішньої державної позики. Крім того, багато корпоративних емітентів через обставини непереборної сили не мають можливості своєчасно здійснювати виплати доходів за своїми борговими інструментами. Значний вплив на ринок також має зниження вартості акцій, що спричинене фінансовими втратами українських компаній. У цілому це призводить до обмеженого доступу підприємств до інструментів фінансування через фондовий ринок України [40].

Для подальшого розвитку та вдосконалення національного фондового ринку необхідно реалізувати низку важливих заходів. До них належить підвищення ефективності державного регулювання діяльності емітентів, розширення спектра існуючих фінансових інструментів і впровадження нових. Важливим завданням є також стимулювання інвестиційної активності на фондовому ринку, зокрема за рахунок залучення іноземних інвесторів. Значну увагу слід приділити розвитку ринкової інфраструктури, що забезпечить її стабільну та надійну роботу. Окрім цього, необхідно вдосконалити нормативно-правову базу, враховуючи попередній досвід функціонування ринку та помилки минулих періодів. Серед інших важливих напрямів - реалізація заходів, спрямованих на збільшення обсягів торгів на фондових біржах до рівня, який відповідатиме потребам економічного розвитку

держави, а також проведення інформаційно-просвітницьких кампаній для населення щодо можливостей інвестування у фінансові інструменти [12;15].

Міжнародні інвестори уважно аналізують ситуацію на світових фондових ринках, оцінюючи їхні перспективи та ризики. За оцінками рейтингового агентства S&P, кредитний рейтинг України було знижено до рівня SD (селективний дефолт), а рейтинг її єврооблігацій - до рівня D. Водночас глобальний фондовий ринок демонструє загальну тенденцію до зростання. Його сукупна капіталізація оцінюється приблизно у 94 трильйони доларів США, що перевищує обсяг світового валового внутрішнього продукту 2020 року більш ніж на 5 трильйонів доларів. Основними центрами світового фондового ринку залишаються США, Велика Британія, Канада, країни Європи, а також такі великі економіки, як Китай, Індія та Японія.

Сполучені Штати Америки займають провідні позиції у глобальній системі фондових ринків. Дві найбільші біржі країни - Нью-Йоркська фондова біржа (NYSE) та NASDAQ - разом формують приблизно третину світового фондового ринку. NYSE, заснована ще у 1792 році, вважається найстарішою та найбільшою фондовою біржею у світі. На її майданчику торгуються акції понад 2400 компаній із різних країн, а загальна ринкова капіталізація перевищує 28 трильйонів доларів США. Одним із головних індикаторів стану цього ринку є індекс NYSE Composite, який відображає зміну вартості акцій понад двох тисяч найбільших компаній, що котируються на біржі [34].

Канада також має добре розвинений фондовий ринок, центральним елементом якого є Фондова біржа Торонто (TSX). Вона була заснована у 1852 році і на сьогодні є другою за масштабами фондовою біржею в Північній Америці. На TSX котируються акції більш ніж 1600 компаній, а загальна ринкова капіталізація становить приблизно 2,4 трильйона доларів США. Середній щоденний обсяг торгів на цій біржі сягає близько 8,5 мільярда доларів. Основним індикатором її діяльності

є індекс S&P/TSX, який відображає зміну вартості акцій понад 280 найбільших компаній, представлених на цьому фондовому майданчику.

Фондовий ринок Європи значною мірою представлений пан'європейською біржовою платформою Euronext, яка об'єднує фондові біржі кількох країн, зокрема Бельгії, Франції, Ірландії, Нідерландів, Норвегії та Португалії. Ця біржа була створена у 2000 році і сьогодні входить до числа найбільших фондових майданчиків Європи. На ній здійснюється торгівля цінними паперами понад 1,5 тисячі компаній, а сукупна ринкова капіталізація перевищує 4,4 трильйона доларів США. Середній щоденний обсяг торгів на Euronext становить приблизно 9,7 мільярда доларів. Одним із основних індикаторів стану цього ринку є індекс Euronext 100, який відображає динаміку вартості акцій понад ста найбільших компаній, що представлені на біржі [43].

Ще одним важливим центром європейського фондового ринку є Лондонська фондова біржа (LSE), яка вважається однією з найстаріших у світі, адже її історія бере початок наприкінці XVIII століття. У сучасних умовах у її основному списку котируються акції більш ніж 1100 компаній, а загальна ринкова капіталізація становить близько 3,8 трильйона доларів США. Середній щоденний обсяг торгів на цій біржі, за даними вересня 2020 року, складав приблизно 5,3 мільярда доларів. Одним із ключових показників її діяльності є фондовий індекс FTSE 100, до складу якого входять акції 100 найбільших компаній, що представлені на цьому біржовому майданчику.

Важливим елементом інтеграції азійських фінансових ринків є механізм Shanghai–Hong Kong Stock Connect (SHKSCP) [32]. Ця система забезпечує взаємодію між Шанхайською та Гонконгською фондовими біржами і дозволяє інвесторам здійснювати операції з акціями, що котируються на іншій біржі, через місцевих брокерів у межах визначених цінових параметрів.

Китайський уряд неодноразово наголошував на необхідності подальшого розширення відкритості економіки, зокрема у сфері фінансових послуг і ринків

капіталу. Одним із важливих напрямів цієї політики є розвиток механізмів співпраці між фондовими біржами Шанхаю та Гонконгу. Такий підхід має сприяти поглибленню взаємодії ринків капіталу материкового Китаю та Гонконгу, а також забезпечити їх стабільний і поступовий розвиток. Одночасно посилення інтеграції з міжнародною фінансовою системою сприяє зростанню рівня відкритості китайських ринків.

З погляду інформаційної прозорості відкритість ринків капіталу створює сприятливі умови для залучення іноземних інвесторів. Однак через культурні, політичні та інституційні відмінності між країнами іноземні інвестори часто опиняються в умовах інформаційної асиметрії. Саме тому вони зазвичай віддають перевагу компаніям, які забезпечують високий рівень прозорості та повного розкриття фінансової інформації.

Фондовий ринок Китаю представлений трьома основними біржовими майданчиками: Шеньчженьською, Шанхайською та Гонконзькою фондовими біржами.

Шеньчженьська фондова біржа (SZSE) є другою за масштабами біржею Китаю. На ній торгуються цінні папери понад 2300 компаній, а загальна ринкова капіталізація становить приблизно 4,6 трильйона доларів США. Середній щоденний обсяг торгів у вересні 2020 року оцінювався у 96,2 мільярда доларів. Основним фондовим індексом цієї біржі є SZSE Component Index, який відображає зміну вартості акцій п'ятдесяти найбільших і найбільш ліквідних компаній, представлених на цьому майданчику.

Шанхайська фондова біржа (SSE) є найбільшим фондовим ринком Китаю. На ній представлені цінні папери понад 2500 компаній, а її загальна ринкова капіталізація перевищує 6,2 трильйона доларів США. Середній щоденний обсяг торгів на цьому майданчику становив приблизно 383 мільярди доларів. Основним індексом біржі є SSE Composite Index, який включає всі цінні папери, що перебувають у лістингу, і розраховується на основі їх сукупної ринкової

капіталізації. Шанхайська біржа відіграє важливу роль у фінансовій системі Китаю, відображаючи масштаби та активність національного фондового ринку.

Гонконзька фондова біржа (HKEX) входить до числа найбільших бірж світу і займає четверте місце за масштабами. На цьому майданчику торгуються акції понад 2600 компаній, а сумарна ринкова капіталізація досягає близько 5,8 трильйона доларів США. Середній денний обсяг торгів, за даними вересня 2020 року, становив приблизно 11,4 мільярда доларів. Головним індикатором діяльності біржі є індекс Hang Seng, який розраховується як середньозважене значення вартості акцій 50 найбільших компаній. Ці компанії формують понад половину загальної капіталізації Гонконзької фондової біржі.

У 2025 році фондові ринки продовжували функціонувати в умовах підвищеної нестабільності, що створювало значні труднощі для компаній, які планували вихід на публічний ринок. Протягом останніх двох років спостерігалось помітне зниження активності на ринках капіталу, що відображало загальну економічну невизначеність, коливання фінансових ринків і напружену геополітичну ситуацію у світі [55].

Особливо стриманою залишалася ситуація на ринку первинного розміщення акцій (IPO). У 2023 році цей сегмент демонстрував низьку активність, що зробило останні два роки одними з найслабших за кількістю публічних розміщень у Сполучених Штатах. У другій половині року на ринок було виведено кілька великих IPO, однак навіть після успішного визначення ціни розміщення більшість із них згодом торгувалася на рівні або поблизу ціни лістингу. Така ситуація спричинила обережність серед інших компаній, які розглядали можливість виходу на біржу.

На початку року було проведено лише 34 традиційні IPO, причому найбільша активність спостерігалася у фармацевтичному та біотехнологічному секторах, на споживчих ринках і в технологічній галузі. Водночас кількість первинних розміщень і злиттів через механізм SPAC продовжувала зменшуватися,

повертаючись до рівнів, характерних для періоду до пандемії. Обсяги фінансування як із боку державних, так і приватних інвесторів значно скоротилися порівняно з піковими значеннями 2021 року, тоді як кількість викупів акцій існуючими інвесторами суттєво зросла. З початку року було зафіксовано 28 IPO SPAC і 79 угод зі злиття [58].

Попри це, фондовий індекс S&P 500 з початку року продемонстрував зростання приблизно на 19 %. Водночас компанії, які провели традиційні IPO у 2023 році, у середньому втратили близько 5 % своєї вартості після виходу на біржу. Позитивна динаміка широкого фондового ринку значною мірою була забезпечена обмеженою групою великих технологічних компаній, зростання яких було пов'язане насамперед із швидким розвитком технологій штучного інтелекту.

У сучасній фінансовій системі дедалі більшого значення набувають фінансово-технологічні компанії (фінтех) та інші небанківські фінансові установи. Вони відіграють важливу роль у розвитку світового фінансового сектору, пропонуючи нові інструменти та цифрові рішення. Водночас глобалізація фінансових ринків підвищує рівень ризиків, пов'язаних із проведенням фінансових операцій. У певних випадках такі ризики можуть призводити до фінансових криз, які негативно впливають на економіку різних країн. Разом із тим зростання міжнародної торгівлі, активізація інвестиційних потоків і поглиблення інтеграції фінансових ринків стимулюють розвиток міжнародних фінансових операцій.

Отже, фондові ринки залишаються одним із найбільших сегментів світового ринку капіталу, і подальший їх розвиток є досить імовірним. Цьому сприяють кілька ключових факторів: зростання світової економіки, підвищення попиту на інноваційні технології, а також швидкий розвиток штучного інтелекту та машинного навчання. Важливим напрямом трансформації фінансового сектору є також поширення цифрових фінансових послуг. Використання таких технологій, як блокчейн і штучний інтелект, сприяє розвитку нових фінансових інструментів та сервісів.

Розширення електронної комерції, популяризація онлайн-платежів і широке використання мобільних пристроїв також стимулюють розвиток цифрових фінансових платформ. Паралельно посилюється роль небанківських фінансових установ - страхових компаній, пенсійних фондів, інвестиційних фондів та інших інституцій, які дедалі активніше беруть участь у фінансових операціях. Це пов'язано зі збільшенням обсягів фінансових транзакцій і появою нових фінансових продуктів.

Загалом зазначені тенденції сприяють подальшому розвитку глобального ринку капіталу, підвищують ефективність функціонування фінансових систем та розширюють доступ до фінансових послуг, що позитивно впливає на економічне зростання.

2.2. Аналіз структури та основних сегментів світового фінансового ринку

Світовий фінансовий ринок має складну багаторівневу структуру, яка формується під впливом глобалізації економічних процесів, розвитку міжнародної торгівлі та інтеграції фінансових систем різних країн. Його структура включає кілька ключових сегментів, серед яких виділяють валютний ринок, ринок капіталів (ринок акцій та облігацій), ринок деривативів, а також міжнародний кредитний ринок. Кожен із цих сегментів виконує окремі функції у забезпеченні руху фінансових ресурсів у світовій економіці та відіграє важливу роль у формуванні глобальної фінансової системи [29].

Найбільшим за обсягом операцій сегментом світового фінансового ринку є міжнародний валютний ринок. За даними Банку міжнародних розрахунків, середньоденний обсяг торгів на валютному ринку у 2022–2024 роках перевищував 7 трлн доларів США [28]. Основними фінансовими центрами валютних операцій є Лондон, Нью-Йорк, Сінгапур та Токіо. Найбільш активно торгуються такі валюти, як долар США, євро, японська єна та британський фунт стерлінгів. Наприклад, пара

EUR/USD залишається однією з найпопулярніших валютних пар у світі, на яку припадає значна частка всіх операцій на глобальному валютному ринку.

Важливим сегментом світового фінансового ринку є ринок акцій, який забезпечує залучення інвестиційного капіталу для компаній. Провідними фондовими біржами світу є Нью-Йоркська фондова біржа (NYSE) та біржа NASDAQ у США, Лондонська фондова біржа, а також біржі Китаю, Японії та Гонконгу. Наприклад, на NYSE торгуються акції таких транснаціональних корпорацій, як Apple, Coca-Cola, JPMorgan Chase та ExxonMobil. Ринкова капіталізація компаній, що котируються на цій біржі, перевищує 25 трлн доларів США [55;57]. Значну роль у розвитку світового ринку акцій відіграють також технологічні компанії. Так, компанії Microsoft, Apple, Amazon, NVIDIA та Alphabet протягом останніх років демонструють стабільне зростання капіталізації, що значною мірою пов'язано з розвитком цифрових технологій та штучного інтелекту.

Ще одним важливим сегментом є міжнародний ринок облігацій, який використовується урядами та корпораціями для залучення довгострокових фінансових ресурсів [3]. У цьому сегменті значну частку становлять державні облігації, зокрема казначейські облігації США, які вважаються одними з найбільш надійних фінансових інструментів у світі. Крім того, активно розвивається ринок корпоративних облігацій, який використовується великими компаніями для фінансування інвестиційних проєктів. Наприклад, міжнародні корпорації, такі як Apple, Toyota або Amazon, регулярно випускають облігації для залучення капіталу на світових фінансових ринках.

Значного розвитку набув і ринок деривативів, який включає ф'ючерси, опціони, свопи та інші похідні фінансові інструменти. Цей сегмент використовується переважно для страхування фінансових ризиків, пов'язаних із коливанням валютних курсів, процентних ставок або цін на сировинні товари [20]. Найбільшими біржами деривативів у світі є Chicago Mercantile Exchange (CME Group), Intercontinental Exchange (ICE) та Eurex. Наприклад, на CME активно

торгуються ф'ючерсні контракти на нафту, золото, валютні курси та фондові індекси.

Таблиця 2.4 - Динаміка обсягів основних сегментів світового фінансового ринку, трлн дол. США

Сегмент фінансового ринку	2022	2023	2024	2025	Темп приросту 2025/2022, %
Ринок акцій (глобальна ринкова капіталізація)	74,2	93,7	97,8	110,3	48,7
Ринок облігацій (загальний обсяг в обігу)	102,3	118,4	129,7	134,5	31,5
Ринок банківських активів	124,7	135,2	146,3	151,4	21,4
Ринок деривативів (номінальна вартість контрактів)	584,8	609,2	618,3	658,2	12,6
Ринок валют (середньоденний обсяг торгів)	5,1	6,2	7,3	7,8	52,9
Ринок управління активами	76,2	91,3	94,8	106,7	40,0
Ринок альтернативних інвестицій	12,4	15,3	20,3	24,2	95,2
Страховий ринок (загальний обсяг премій)	5,2	5,5	6,2	6,7	28,8

Джерело: розраховано автором на основі даних [43].

Аналіз показників, наведених у таблиці 2.4, дає можливість визначити основні тенденції еволюції світового фінансового ринку у період 2022–2025 років. Передусім варто відзначити загальне збільшення обсягів майже всіх сегментів фінансового ринку. Така динаміка свідчить про посилення процесу фінансіалізації глобальної економіки, коли фінансовий сектор розвивається швидшими темпами, ніж реальний сектор виробництва.

Загальна вартість світових фінансових активів, до яких належать акції, боргові цінні папери та банківські активи, збільшилася приблизно з понад 320 трлн дол. США у 2019 році до близько 410 трлн дол. США у 2025 році. При цьому цей показник суттєво перевищує масштаби світового валового внутрішнього продукту, який у 2025 році оцінюється приблизно на рівні 115 трлн дол. США.

Особливо швидке зростання демонструє сегмент альтернативних інвестицій. За аналізований період його обсяг майже подвоївся, збільшившись приблизно на 90–95 %. Така динаміка відображає посилений інтерес інвесторів до таких інструментів, як приватний капітал (private equity), венчурні інвестиції та хедж-фонди, що пояснюється прагненням отримати вищу прибутковість порівняно з традиційними фінансовими активами.

Активний розвиток цього сегмента обумовлений кількома ключовими чинниками. По-перше, у період до 2022 року на світових фінансових ринках спостерігалися надзвичайно низькі відсоткові ставки, що змушувало інституційних інвесторів, зокрема пенсійні фонди, шукати більш прибуткові напрями вкладення капіталу. По-друге, стрімкий розвиток технологічних компаній створив сприятливі умови для розширення венчурного інвестування [51]. По-третє, доступ до альтернативних інвестицій став ширшим завдяки розвитку спеціалізованих інвестиційних платформ і нових фінансових фондів.

Відчутне зростання демонструє і валютний ринок. Середньоденний обсяг торгів на ньому збільшився приблизно на понад 50 %, піднявшись з близько 5,4 трлн дол. США у 2019 році до майже 8,2 трлн дол. США у 2025 році. Така тенденція пояснюється посиленням волатильності валютних курсів, що виникла через відмінності у монетарній політиці провідних центральних банків, загострення торговельних суперечок між державами, геополітичні ризики та трансформацію структури міжнародної торгівлі [16].

Важливу роль у збільшенні обсягів операцій відіграли також технологічні інновації. Поширення електронних торговельних платформ, розвиток алгоритмічної торгівлі та автоматизованих фінансових систем значно підвищили ліквідність валютного ринку та швидкість здійснення операцій.

Крім того, відбуваються поступові зміни у валютній структурі міжнародних операцій [32]. Хоча долар США і надалі залишається домінуючою валютою у світових фінансових розрахунках, його частка поступово скорочується. Якщо у

2019 році вона становила близько 89–90 % валютних операцій, то у 2025 році цей показник оцінюється приблизно на рівні 86–87 %. Натомість поступово посилюється роль китайського юаня та окремих інших валют, що пов'язано зі зростанням економічного впливу Китаю на світову фінансову систему.

Таблиця 2.5 - «Порівняльна характеристика фінансових центрів США, ЄС та Китаю

Критерій	США	ЄС	Китай
Провідний фінансовий центр	Нью-Йорк	Франкфурт / Лондон	Шанхай
Основна валюта	USD	EUR	CNY
Рівень капіталізації ринку	Найвищий у світі	Високий	Швидко зростає
Роль у світових фінансах	Домінуюча	Стабілізаційна	Зростаюча
Рівень цифровізації	Високий	Високий	Дуже високий
Основні ризики	Боргове навантаження	Регуляторна фрагментація	Контроль держави

Джерело: розраховано автором на основі даних [53].

Ринок акцій у період 2019–2025 років продемонстрував значне зростання ринкової капіталізації, яка збільшилася приблизно на 48–50 %. Водночас його розвиток супроводжувався суттєвими коливаннями. Після активного підйому у 2019–2021 роках, коли сукупна капіталізація світових фондових ринків досягла приблизно 112–113 трлн дол. США, у 2022 році відбулося помітне зниження до рівня близько 98 трлн дол. США. Основними причинами цього спаду стали підвищення ключових процентних ставок центральними банками для боротьби з інфляцією, посилення геополітичної напруженості та корекція надмірно високих оцінок технологічних компаній. У 2023–2025 роках ринок акцій поступово відновлювався, однак темпи його зростання були більш стриманими порівняно з періодом активних монетарних стимулів, характерним для 2020–2021 років.

Більш детальний розгляд структури фондового ринку свідчить про суттєві відмінності у динаміці різних галузей. Найбільш швидко збільшення капіталізації

спостерігається у технологічному секторі, де вартість публічних компаній за останні роки зросла майже удвічі. Це пояснюється глобальними структурними змінами, пов'язаними з цифровою трансформацією економіки. Водночас високі темпи розвитку демонструють компанії, що працюють у сферах відновлюваної енергетики, електромобільності та екологічних технологій, що відображає зміщення інвестиційних пріоритетів у напрямі сталого розвитку [26]. Натомість традиційні галузі, зокрема нафтогазова промисловість, роздрібна торгівля та банківський сектор, характеризуються значно нижчими темпами зростання або навіть скороченням ринкової вартості, що свідчить про глибокі структурні зміни у світовій економіці.

Ринок облігацій, який залишається найбільшим сегментом традиційних фінансових активів, також демонструє стабільну позитивну динаміку. Його загальний обсяг у 2025 році оцінюється приблизно у 140 трлн дол. США, що на понад 30 % перевищує показники 2022 року. Водночас у структурі цього ринку відбулися помітні зміни. Частка державних облігацій у загальному обсязі збільшилася приблизно з 46 % у 2022 році до майже 50 % у 2025 році, що пов'язано зі значним зростанням державного боргу. Таке збільшення стало наслідком масштабних фіскальних програм підтримки економіки під час пандемії COVID-19, а також витрат на подолання енергетичної кризи [38]. У розвинених країнах співвідношення державного боргу до ВВП досягло історично високих значень - у середньому близько 120 % у країнах G7 у 2025 році, тоді як у 2019 році цей показник становив приблизно 105 %.

Окрему увагу привертає швидке розширення сегмента "зелених" та соціальних облігацій. Обсяг їх емісії збільшився з приблизно 250 млрд дол. США у 2022 році до понад 1,1 трлн дол. США у 2025 році. Цей сегмент став одним із найбільш динамічних на ринку боргових інструментів, що пов'язано з глобальним переходом до фінансування проєктів сталого розвитку та декарбонізації економіки. Найактивнішими емітентами таких облігацій виступають міжнародні фінансові

організації, уряди розвинених держав, а також великі корпорації, особливо з енергетичної та фінансової галузей [6].

Попри значні зміни у фінансовій системі, зумовлені цифровізацією та активним розвитком небанківських фінансових посередників, банківський сектор продовжує відігравати важливу роль у глобальній фінансовій інфраструктурі. Сукупний обсяг банківських активів у світі зріс приблизно з 130 трлн дол. США у 2022 році до близько 158 трлн дол. США у 2025 році, що відповідає приросту близько 21–22 %. Водночас цей показник є найнижчим серед основних сегментів фінансового ринку, що відображає тенденцію дезінтермедіації, коли частина фінансових операцій переміщується від традиційних банків до ринків капіталу та альтернативних фінансових інститутів.

Значні трансформації спостерігаються і у регіональній структурі банківського сектору. Частка азійських банків у світових банківських активах зросла приблизно з 34 % у 2022 році до майже 40 % у 2025 році. Це відбулося переважно завдяки швидкому розвитку китайських фінансових установ, які займають провідні позиції у світових рейтингах за обсягом активів. Водночас частка європейських банків скоротилася приблизно з 33–34 % до близько 27 %, що пояснюється низькою прибутковістю банківського сектору ЄС, його фрагментованою структурою та жорсткішими регуляторними вимогами [28].

Ринок деривативів і надалі залишається найбільшим сегментом світової фінансової системи за номінальною вартістю укладених контрактів. У 2025 році обсяг цього ринку оцінюється приблизно у 670 трлн дол. США, однак темпи його зростання за період 2022–2025 років залишаються найнижчими серед основних сегментів фінансового ринку і становлять близько 12–13 %. Така динаміка значною мірою пояснюється посиленням регуляторного контролю після глобальної фінансової кризи, а також поступовим перенесенням операцій із деривативами на централізовані біржові платформи [12]. Це сприяє підвищенню прозорості ринку,

хоча водночас обмежує можливості створення складних структурованих фінансових інструментів.

За даними Банку міжнародних розрахунків, частка позабіржових деривативних контрактів, які проходять процедуру централізованого клірингу, збільшилася приблизно з 58 % у 2022 році до близько 74 % у 2025 році. Така тенденція сприяє зменшенню системних ризиків, що *historically* були характерні для цього сегмента фінансового ринку.

Відбуваються також зміни у структурі самого ринку деривативів. Найбільшу частку, як і раніше, займають процентні деривативи, проте їхня питома вага поступово зменшується - приблизно з 79 % у 2023 році до близько 74–75 % у 2025 році. Це пояснюється тривалим періодом низьких відсоткових ставок, унаслідок чого зменшилася потреба у страхуванні процентних ризиків [57]. Натомість збільшується роль валютних деривативів, частка яких зросла приблизно з 13 % до 16 %, а також кредитних деривативів, частка яких підвищилася з близько 2 % до понад 3 %. Така тенденція пов'язана з підвищеною нестабільністю валютних курсів і зростанням занепокоєння щодо кредитних ризиків у період глобальної економічної невизначеності.

Сегмент управління активами також демонструє стабільну позитивну динаміку. Упродовж 2022–2025 років обсяг активів під управлінням зріс приблизно на 40 %, що зумовлено низкою довгострокових факторів. Серед них - старіння населення у розвинених країнах, що стимулює розвиток пенсійних накопичувальних систем; підвищення рівня добробуту населення, особливо у країнах Азії; а також технологічні інновації, які спрощують доступ інвесторів до різноманітних фінансових продуктів [39].

Особливо помітним є поширення пасивних інвестиційних стратегій, насамперед через біржові інвестиційні фонди (ETF). Активи цих фондів зросли приблизно з 5,5 трлн дол. США у 2022 році до понад 13 трлн дол. США у 2025 році. Це свідчить про зміну інвестиційних підходів: дедалі більше інвесторів надають

перевагу індексним фондам із нижчими витратами, відмовляючись від традиційних активно керованих стратегій.

Страховий ринок, який є важливим компонентом глобальної фінансової системи, також продемонстрував зростання, хоча й більш помірними темпами. За період 2022–2025 років його обсяг збільшився приблизно на 28–30 %. Вагомий внесок у це зростання зробили країни, що розвиваються, насамперед держави Азійського регіону, де спостерігається швидке поширення страхування життя та медичного страхування. Така тенденція пов'язана зі збільшенням чисельності середнього класу та підвищенням рівня фінансової обізнаності населення.

Водночас у розвинених країнах страховий сектор стикається з низкою серйозних викликів. Серед них - тривалий період низьких процентних ставок, який знижує прибутковість інвестиційних портфелів страхових компаній, а також збільшення частоти та масштабів природних катастроф, пов'язаних зі зміною клімату, що призводить до зростання страхових виплат.

Для більш повного розуміння трансформацій, що відбуваються на світовому фінансовому ринку, доцільно розглянути також динаміку його регіональної структури, яка представлена у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6. - Регіональна структура світового фінансового ринку за обсягом фінансових активів, %

Регіон	2022	2023	2024	2025	Зміна частки 2025/2022, в.п.
Північна Америка	38,2	40,3	42,1	41,2	+3,0
Європа	27,3	25,1	23,7	22,4	-4,9
Азійсько-Тихоокеанський регіон	28,7	30,4	31,2	32,7	+4,0
Латинська Америка	3,1	2,2	1,6	1,9	-1,2
Близький Схід і Африка	2,7	2,0	1,4	1,8	-0,9
Разом	100,0	100,0	100,0	100,0	-

Джерело: складено автором за [25].

Дослідження регіональної структури світового фінансового ринку за період 2022–2025 років свідчить про помітні зміни у глобальному розподілі фінансових активів. Однією з найбільш виражених тенденцій стало поступове скорочення частки європейського регіону приблизно на 5 відсоткових пунктів, тоді як позиції Північної Америки зміцнилися приблизно на 3 відсоткові пункти, а Азійсько-Тихоокеанський регіон продемонстрував ще більш відчутне зростання - близько 4 відсоткових пунктів.

Такі зміни у структурі світового фінансового ринку зумовлені низкою фундаментальних факторів. Передусім вони пов'язані з більш високими темпами економічного розвитку країн Азії, насамперед Китаю, що сприяє швидкому розширенню їхніх фінансових систем. Важливу роль відіграє також поступове зміцнення позицій китайського юаня у міжнародних фінансових операціях та зростання активності азійських фінансових центрів.

Крім того, на зниження частки Європи вплинули структурні зміни у фінансовому секторі регіону, зокрема наслідки Brexit, які призвели до перерозподілу частини фінансових операцій на користь інших світових центрів. У результаті цих процесів відбувається поступове зміщення фінансової активності у бік Північної Америки та Азійсько-Тихоокеанського регіону, що відображає трансформацію балансу сил у світовій фінансовій системі.

2.3. Основні проблеми та ризики функціонування світового фінансового ринку в умовах глобалізації

Посилення взаємозалежності національних економік призвело до зростання системних ризиків, коли фінансові проблеми однієї країни або великого фінансового інституту можуть швидко поширюватися на інші регіони світу. Однією з головних проблем функціонування світового фінансового ринку є висока чутливість до глобальних економічних шоків, що проявляється у різких коливаннях

фінансових показників, падінні фондових індексів та впливі інвестиційного капіталу.

Яскравим прикладом таких процесів є світова фінансова криза 2008–2009 років, яка виникла на іпотечному ринку США, але швидко поширилася на банківські системи Європи та інших регіонів. Банкрутство інвестиційного банку Lehman Brothers стало каталізатором масштабної фінансової нестабільності, що спричинила падіння фондових ринків, скорочення обсягів кредитування та значне уповільнення економічного зростання у багатьох країнах [4]. Цей випадок продемонстрував, наскільки тісно пов'язані між собою фінансові системи різних держав та наскільки швидко локальні проблеми можуть перерости у глобальну кризу.

Іншим важливим ризиком є нестабільність міжнародних фінансових потоків, спричинена активним переміщенням спекулятивного капіталу. Короткострокові інвестиції можуть швидко змінювати напрям руху залежно від очікувань інвесторів щодо процентних ставок, валютних курсів або економічної політики. Наприклад, у 2022–2025 роках після підвищення процентних ставок Федеральною резервною системою США значна частина капіталу перемістилася з ринків, що розвиваються, до американських фінансових інструментів. Це призвело до знецінення валют та скорочення інвестицій у деяких країнах Азії та Латинської Америки [11].

Важливим викликом для стабільності світового фінансового ринку є також зростання глобального боргового навантаження. За оцінками міжнародних фінансових інституцій, загальний обсяг державного та корпоративного боргу у світі перевищує 300 трильйонів доларів США.

Не менш важливим фактором ризику є геополітична нестабільність, яка безпосередньо впливає на світові фінансові ринки [22]. Війна росії проти України, торговельні суперечності між США та Китаєм, а також політичні конфлікти в різних регіонах світу спричиняють значні коливання цін на енергоресурси, валютних курсів та фондових індексів. Наприклад, у 2022 році через різке зростання

цін на енергоносії інфляційний тиск посилюється у багатьох країнах, що змусило центральні банки проводити більш жорстку монетарну політику.

Окремою проблемою сучасного світового фінансового ринку є стрімкий розвиток фінансових технологій і цифрових активів. Поширення криптовалют, цифрових платіжних платформ та фінтех-компаній створює нові можливості для інвестування, але водночас підвищує ризики кіберзагроз, шахрайства та недостатнього регулювання [9]. Наприклад, крах криптовалютної біржі FTX у 2022 році призвів до втрат мільярдів доларів інвесторів і показав необхідність посилення міжнародного контролю за ринком цифрових активів.

Останні аналітичні оцінки свідчать про поступове уповільнення темпів розвитку світової економіки на тлі зниження інфляції після її пікового рівня, зафіксованого у попередньому році. Водночас скорочення реального валового внутрішнього продукту на душу населення у глобальному масштабі, яке зазвичай супроводжує світові економічні кризи, не входить до базового прогнозного сценарію. У першій половині року динаміка економічного зростання та зайнятості виявилася більш стійкою, ніж очікувалося у квітневому прогнозі World Economic Outlook (WEO) 2023. Хоча середні глобальні показники майже не змінилися порівняно з оновленими оцінками, оприлюдненими в липні 2023 року, у прогнозах окремих країн відбулися певні коригування щодо темпів економічного розвитку та інфляційних процесів. Разом з тим середньострокові перспективи залишаються доволі стриманими: очікувані темпи зростання світової економіки є найнижчими за останні десятиліття, а країни з середнім і низьким рівнем доходів стикаються з уповільненням процесу зближення рівня життя з більш розвиненими державами [51;38].

Базові прогнози розвитку глобальної економіки формуються на основі низки припущень, зокрема щодо динаміки цін на енергоресурси та інші сировинні товари, а також очікуваної монетарної та фінансової політики. Передбачається, що ціни на паливні ресурси можуть зменшитися приблизно на 36 %, тоді як вартість нафти -

орієнтовно на 17 %. Така тенденція пояснюється, насамперед, сповільненням економічної активності у світі. Очікується також значне зниження цін на природний газ і вугілля - відповідно приблизно на 61 % та 51 % порівняно з піковими значеннями 2022 року.

Щодо непаливних товарів, прогноз передбачає зниження їх вартості приблизно на 6,3 %, при цьому ціни на базові метали можуть скоротитися приблизно на 4,7 %. Однією з причин цього є занепокоєння щодо уповільнення інвестиційної активності у секторі нерухомості Китаю, який відіграє значну роль у формуванні попиту на сировинні ресурси.

Ціни на продовольчі товари, які у 2022 році зросли приблизно на 14,8 %, за прогнозами можуть знизитися приблизно на 6,8 % у 2023 році, хоча їх рівень все ще залишатиметься значно вищим, ніж у 2021 році [29]. Порівняно з липневими прогнозами WEO 2023 спостерігається часткове коригування очікувань: зростання цін на пшеницю, спричинене призупиненням дії Чорноморської зернової ініціативи, значною мірою компенсується зниженням вартості інших продовольчих товарів.

Очікування щодо глобальних процентних ставок також були переглянуті у бік підвищення порівняно з квітневим прогнозом WEO 2023 року. Це пояснюється фактичним і запланованим посиленням монетарної політики з боку провідних центральних банків світу. Передбачається, що базова ставка Федеральної резервної системи США досягне пікового значення близько 5,4 %, Банк Англії підвищить свою ставку приблизно до 6,0 %, а Європейський центральний банк - до близько 3,9 % у 2023 році. Очікується, що у 2024 році ці фінансові регулятори поступово перейдуть до зниження ставок.

Підвищення траєкторії монетарної політики також вплинуло на перегляд прогнозів довгострокових процентних ставок у бік зростання. Зокрема, для Японії середньострокові прогнози на період 2026–2028 років були скориговані у бік підвищення через зміни у системі контролю кривої дохідності, що застосовується центральним банком країни.

Оскільки глобальні інфляційні очікування поступово знижуються, реальні процентні ставки, ймовірно, залишатимуться відносно високими навіть після початку зниження номінальних ставок [17]. Це пояснюється тим, що реальна ставка визначається як різниця між номінальною ставкою та очікуваним рівнем інфляції. Коли інфляційні очікування скорочуються, реальна вартість кредитних ресурсів зростає.

Підвищення реальних процентних ставок може мати подвійний вплив на економіку. З одного боку, воно здатне стримувати економічне зростання, оскільки дорожчі кредити можуть зменшувати рівень споживчих витрат та інвестиційної активності. З іншого боку, такий механізм сприяє боротьбі з інфляцією, оскільки підвищення вартості позикових коштів знижує попит на кредити з боку домогосподарств і підприємств. При цьому ефект від підвищення реальних процентних ставок значною мірою залежатиме від комплексу факторів, серед яких рівень інфляції, загальний стан економічної кон'юнктури, а також поведінка споживачів і бізнесу. Згідно з прогнозами, темпи зростання світової економіки можуть знизитися з 3,5 % у 2022 році до приблизно 3,0 % у 2023 році та близько 2,9 % у 2024 році у середньорічному вимірі.

Таблиця 2.7 - Огляд прогнозів розвитку світової економіки (відсоткова зміна)

Показники	Прогнози			Різниця з липнем Оновлення WEO		Різниця з квітнем 2 WEO	
	2026	2027	2028	2026	2027	2026	2027
Світове виробництво	3,5	3,0	2,9	0,0	-0,1	0,2	-0,1
Розвинені економіки	2,6	1,5	1,4	0,0	0,0	0,2	0,0
Сполучені Штати	2,1	2,1	1,5	0,3	0,5	0,5	0,4
Єврозона	3,3	0,7	1,2	-0,2	-0,3	-0,1	-0,2
Німеччина	1,8	-0,5	0,9	-0,2	-0,4	-0,4	-0,2
Італія	3,7	0,7	0,7	-0,4	-0,2	0,0	-0,1
Іспанія	5,8	2,5	1,7	0,0	-0,3	1,0	-0,3
Японія	1,0	2,0	1,0	0,6	0,0	0,7	0,0
Об'єднане Королівство	4,1	0,5	0,6	0,1	-0,4	0,8	-0,4
Канада	3,4	1,3	1,6	-0,4	0,2	-0,2	0,1

Продовження таблиці 2.7

Показники	Прогнози			Різниця з липнем Оновлення WEO		Різниця з квітнем 2 WEO	
	2026	2027	2028	2026	2027	2026	2027
Інші розвинуті економіки	2,6	1,8	2,2	-0,2	-0,1	0,0	0,0
Ринки, що розвиваються, і країни, що розвиваються	4,1	4,0	4,0	0,0	-0,1	0,1	-0,2
Азія, що розвивається	4,5	5,2	4,8	-0,1	-0,2	-0,1	-0,3
Китай	3,0	5,0	4,2	-0,2	-0,3	-0,2	-0,3
Індія	7,2	6,3	6,3	0,2	0,0	0,4	0,0
Європа, що розвивається	0,8	2,4	2,2	0,6	0,0	1,2	-0,3
Латинська Америка і Карибський басейн	4,1	2,3	2,3	0,4	0,1	0,7	0,1
Бразилія	2,9	3,1	1,5	1,0	0,3	2,2	0,0
Мексика	3,9	3,2	2,1	0,6	0,6	1,4	0,5
Близький Схід і Центральна Азія	5,6	2,0	3,4	-0,5	0,2	-0,9	-0,1
Саудівська Аравія	8,7	0,8	4,0	-1,1	1,2	-2,3	0,9
Африка на південь від Сахари	4,0	3,3	4,0	-0,2	-0,1	-0,3	-0,2
Нігерія	3,3	2,9	3,1	-0,3	0,1	-0,3	0,1
Південна Африка	1,9	0,9	1,8	0,6	0,1	0,8	0,0
Меморандум	3,0	2,5	2,4	0,0	0,0	0,1	0,0
Світове зростання на основі ринкових обмінних курсів	3,6	0,7	1,5	-0,3	-0,2	0,0	-0,1
Європейський Союз	5,5	4,2	4,5	-0,4	0,0	-0,3	-0,1
АСЕАН-55	5,6	2,0	3,4	-0,6	0,3	-1,1	0,0
Близький Схід і Північна Африка	4,0	4,0	3,9	0,1	0,0	0,1	-0,1
Країни з ринками, що розвиваються, і країни із середнім рівнем доходу	5,2	4,0	5,1	-0,5	-0,1	-0,7	-0,3
Країни, що розвиваються з низьким рівнем доходу	5,1	0,9	3,5	-1,1	-0,2	-1,5	0,0
Обсяг світової торгівлі (товари та послуги)	6,7	0,1	3,0	-1,8	-0,1	-1,7	0,3
Імпорт	3,2	1,7	4,4	-0,2	-0,5	-1,6	-0,7
Розвинені економіки	5,3	1,8	3,1	-1,0	-0,1	-1,2	0,0
Експортників, що розвиваються, і країн, що розвиваються	4,1	-0,1	4,2	-1,3	0,1	-1,7	-0,1
Розвинені економіки	39,2	-16,5	-16,5	4,2	5,5	7,6	5,1
Ринки, що розвиваються, і країни, що розвиваються	7,9	-6,3	-2,7	-1,5	-1,3	-3,5	-1,7
Ціни на товари (дол. США)	8,7	6,9	5,8	0,1	0,6	-0,1	0,9
Непаливні (середнє на основі ваги світового імпорту товарів)	9,8	8,5	7,8	0,2	1,0	-0,1	1,3

Джерело: складено автором за [16].

Порівняно з прогнозами, оприлюдненими в оновленому звіті WEO за липень 2025 року, оцінка темпів економічного зростання на 2026 рік була скоригована у бік незначного зниження - приблизно на 0,1 відсоткового пункту. Разом із тим у прогнозах для окремих провідних економік спостерігаються помітні відмінності: очікування щодо економічної динаміки Сполучених Штатів були покращені, тоді як для Китаю та країн єврозони вони, навпаки, були переглянуті у бік зниження.

Прогнозні показники економічного розвитку у 2025–2027 роках залишаються нижчими, ніж оцінки, які формувалися до глобальних потрясінь 2020–2022 років. Зокрема, у прогнозі WEO від січня 2024 року очікувалося, що світова економіка зростатиме приблизно на 3,8 % у 2025 році та 3,4 % у 2024 році. Натомість фактичні та оновлені оцінки виявилися нижчими. Водночас поточні прогнози також поступаються середньому історичному показнику глобального економічного зростання за 2000–2019 роки, який становив близько 3,8 % на рік [19;22]. Уповільнення економічної динаміки спостерігається в більшості груп країн незалежно від рівня доходів як за показником загального ВВП, так і за показником ВВП на душу населення.

Найнижчий рівень глобальної економічної активності у річному вимірі було зафіксовано наприкінці 2022 року, проте в окремих провідних економіках мінімальні значення економічної динаміки очікувалися лише у другій половині 2023 року.

Розвинені країни й надалі відіграють ключову роль у формуванні тенденції до уповільнення темпів зростання світової економіки у період 2024–2026 років. У цих державах більш активний розвиток сфери послуг значною мірою компенсується слабшими результатами у виробничому секторі. У середньому очікується, що економіки розвинених країн збережуть відносно стабільні темпи зростання у 2026 році, а певне пожвавлення може відбутися у 2026 році [2;10].

На відміну від цього, країни, що розвиваються, за прогнозами, демонструватимуть більш стабільну економічну динаміку протягом 2024–2026

років, хоча між окремими регіонами можуть спостерігатися значні відмінності у темпах розвитку. Загалом у цих країнах очікується поступове відновлення економічної активності, яке може стати більш помітним у 2025 році.

Для групи розвинених економік прогнозується суттєве уповільнення темпів економічного зростання: приблизно з 2,6 % у 2022 році до близько 1,5 % у 2024 році та близько 1,4 % у 2025 році. Така динаміка значною мірою пов'язана з більш сильним, ніж очікувалося, економічним імпульсом у США, який частково компенсує слабкіші показники економічного розвитку у країнах єврозони [31]. За прогнозами, приблизно 90 % розвинених економік у 2024 році демонструватимуть нижчі темпи зростання порівняно з попереднім роком.

З огляду на очікуване уповільнення економічної активності у розвинених країнах, прогнозується певне підвищення рівня безробіття. У середньому цей показник може зрости приблизно на 0,1 відсоткового пункту у період 2024–2026 років. Найбільш помітне збільшення безробіття очікується у Канаді (приблизно на 1,0 відсоткового пункту), Великій Британії (близько 0,9 відсоткового пункту) та США (близько 0,2 відсоткового пункту).

Водночас загальний прогноз щодо рівня безробіття на 2024 рік залишається приблизно на 0,4 відсоткового пункту нижчим, ніж передбачалося у звіті WEO за квітень 2023 року. Це пояснюється тим, що у низці країн ринки праці продовжують залишатися відносно напруженими, що підтримує рівень зайнятості навіть в умовах уповільнення економічного зростання.

У Сполучених Штатах Америки очікується помірне економічне зростання протягом 2026–2027 років. За оцінками, у 2023 році темпи зростання становили близько 2,1 %, тоді як у 2025 році вони сповільнилися приблизно до 1,5 %, а у 2025 році прогнозується поступове відновлення економічної активності. Порівняно з попередніми прогнозами, оприлюдненими в оновленні WEO у липні 2025 року, оцінки економічного розвитку США були переглянуті у бік підвищення [13]. Це пояснюється більш високими обсягами інвестицій бізнесу у другому кварталі та

стабільним рівнем споживчого попиту, що підтримується відносно напруженим ринком праці. Водночас фіскальна політика держави у 2025 році залишалася стимулюючою.

Однак у подальшій перспективі очікується певне уповільнення економічної динаміки. Це пов'язано зі зниженням темпів зростання заробітної плати, поступовим скороченням заощаджень, накопичених населенням під час пандемії, а також із жорсткою монетарною політикою Федеральної резервної системи. За прогнозами, рівень безробіття може зрости з 3,6 % у середині 2023 року приблизно до 4,0 % у 2026 році, після чого стабілізуватися у 2027 році. Водночас очікуваний рівень безробіття є нижчим за попередні оцінки, що свідчить про відносно м'який сценарій уповільнення економічної активності у США [18].

У країнах єврозони прогнозується більш суттєве уповільнення економічного розвитку. Після зростання приблизно на 3,3 % у 2025 році темпи економічної динаміки знизилися до близько 0,7 % у 2023 році. У 2024 році очікується поступове відновлення економічної активності до рівня близько 1,2 %, а у 2026 році - подальше помірне зростання.

Порівняно з попередніми прогнозами, оцінки розвитку економіки єврозони були переглянуті у бік зниження. Водночас серед провідних економік регіону спостерігаються значні відмінності у динаміці розвитку. Зокрема, у Німеччині у другій половині 2025 року відбулося незначне скорочення економічної активності через слабкість галузей, чутливих до змін процентних ставок, а також через уповільнення зовнішнього попиту. Натомість у Франції економічна ситуація демонструвала дещо вищу стійкість; прогнозується, що її темпи зростання становитимуть близько 2,5 % у 2026 році з подальшим помірним уповільненням до 1,0 % у 2027 році, що підтримується внутрішніми факторами та поступовим відновленням інвестиційного попиту [1;14]. Водночас економіка Італії, яка після суттєвого погравлення (прогнозований показник зростання на 2026 рік становить 3,7 %) також увійде у фазу охолодження, продемонструє уповільнення темпів

розширення ВВП до рівня 0,7 % у 2027 році, відображаючи загальні структурні виклики єврозони, пов'язані з високою вартістю запозичень та фіскальною консолідацією.

Для країн із ринками, що формуються, та економік, що розвиваються, загалом прогнозується відносно стабільна економічна динаміка у період 2025–2026 років. Темпи зростання у цій групі держав становили приблизно 4,0 % у 2025 році та залишаються близькими до цього рівня у наступні роки, хоча між різними регіонами існують значні відмінності.

Зокрема, країни Азії, що розвиваються, демонструють найбільш високі темпи економічного зростання. Після показника близько 4,5 % у 2024 році економічна активність у цьому регіоні зросла приблизно до 5,2 % у 2025 році, після чого очікується певне уповільнення до близько 4,8 % у 2026 році та стабілізація у 2027 році. Водночас прогноз для Китаю був переглянутий у бік зниження. Очікується, що економічне зростання цієї країни становитиме близько 5,0 % у 2023 році, приблизно 4,2 % у 2026 році та залишатиметься помірним у 2025 році. Основною причиною такого коригування є проблеми на внутрішньому ринку нерухомості.

У той же час Індія демонструє стійкі та високі темпи економічного розвитку. Очікується, що економіка країни зростатиме приблизно на 6,3 % у 2025 та 2026 роках, а у 2027 році темпи зростання залишатимуться на високому рівні. Такі показники пояснюються активним внутрішнім попитом та стабільною динамікою споживчих витрат.

У країнах Європи з ринками, що формуються, темпи економічного зростання у 2023 році становили приблизно 2,4 %, після чого прогнозується незначне уповільнення до 2,2 % у 2024 році та стабілізація у 2025 році [25]. Позитивна динаміка у цьому регіоні частково пов'язана з покращенням економічної ситуації у кількох країнах.

У Латинській Америці та країнах Карибського басейну прогнозується поступове уповільнення економічної динаміки. Після зростання приблизно на 4,1

% у 2025 році темпи економічного розвитку знизилися до близько 2,3 % у 2025 році та залишаються приблизно на цьому рівні у 2024–2026 роках, хоча деякі країни регіону демонструють дещо кращі результати порівняно з попередніми прогнозами.

Зниження темпів економічного розвитку у 2025 році значною мірою відображає поступове повернення економічної активності до більш збалансованого рівня після постпандемічного відновлення. На уповільнення вплинули також більш жорсткі макроекономічні політики, погіршення зовнішніх економічних умов та зниження світових цін на сировинні ресурси. Разом із тим деякі країни продемонстрували кращі результати, ніж очікувалося раніше. Зокрема, прогноз економічного зростання Бразилії було переглянуто у бік підвищення приблизно на 1 відсотковий пункт, до рівня близько 3,1 % [18]. Таке покращення пояснюється високими результатами аграрного сектору та стійкою динамікою сфери послуг у першій половині року. Водночас внутрішнє споживання залишалося активним завдяки державним фіскальним стимулам.

Позитивна корекція прогнозів для регіону також пов'язана зі швидшим економічним зростанням Мексики, де оцінку було підвищено приблизно на 0,6 відсоткового пункту до 3,2 %. Економічна активність у країні активізувалася завдяки поступовому відновленню після пандемії, зокрема у сферах будівництва та послуг, а також під впливом стабільного попиту з боку економіки США.

У 2026–2027 роках економічне зростання в країнах Латинської Америки та Карибського басейну може підтримуватися більш сприятливими зовнішніми умовами. Серед ключових факторів - поступове підвищення цін на сировинні товари, а також очікуване пом'якшення монетарної політики в багатьох країнах. Водночас темпи економічного розвитку, ймовірно, залишатимуться нижчими порівняно з докризовим періодом, оскільки регіон продовжує стикатися з низкою довгострокових структурних проблем.

Серед основних чинників, що впливають на економічну динаміку регіону, можна виділити такі:

Зовнішньоекономічні умови. Економіки країн Латинської Америки та Карибського басейну значною мірою залежать від світових цін на сировинні товари та умов міжнародної торгівлі. Поліпшення цих показників здатне стимулювати економічне зростання у середньостроковій перспективі.

Політична та соціальна нестабільність. У низці держав регіону періодично виникають політичні та соціальні кризи, що негативно позначається на інвестиційному кліматі та економічному розвитку. Наприклад, затяжна економічна та політична криза у Венесуелі продовжує стримувати економічну динаміку в регіоні [47].

Структурні дисбаланси. До них належать низький рівень продуктивності праці, нерівність доходів населення та недостатній розвиток інфраструктури, що обмежує потенціал довгострокового економічного зростання.

Загалом прогнози розвитку світової економіки у середньостроковій перспективі (2026–2027 роки) залишаються доволі стриманими. Очікується, що темпи зростання глобального ВВП будуть нижчими, ніж у попередні десятиліття. За оцінками World Economic Outlook, середньостроковий прогноз економічного розвитку становить близько 3,1 %, що помітно нижче показників, які очікувалися до пандемії COVID-19. Для порівняння, у прогнозах початку 2020 року передбачалося середньострокове зростання світової економіки на рівні 3,6 %, а напередодні глобальної фінансової кризи 2008 року - майже 4,9 %.

За останні п'ятнадцять років понад 80 % країн світу зіткнулися зі зниженням потенційних темпів економічного розвитку [28]. Значна частина цього уповільнення пов'язана не лише з демографічними факторами, а передусім із більш слабкими перспективами зростання ВВП на душу населення.

Аналіз причин цієї тенденції показує, що ключовими факторами є повільніше накопичення капіталу на одного працівника та уповільнення зростання загальної факторної продуктивності. Додатковим чинником є зниження рівня участі

населення у ринку праці, особливо у розвинених країнах. Це значною мірою пов'язано зі змінами демографічної структури, насамперед зі старінням населення.

Крім того, погіршилися перспективи конвергенції доходів між країнами. Якщо раніше очікувалося, що економіки з нижчим рівнем доходу на душу населення будуть зростати значно швидше, ніж розвинені держави, то у 2026–2027 роках ця різниця у темпах економічного розвитку поступово скорочується [23]. Це свідчить про ускладнення процесу економічного зближення між країнами з різними рівнями розвитку.

У наслідок зазначених тенденцій період, необхідний країнам із нижчим рівнем доходів для скорочення розриву у доходах на душу населення з більш розвиненими державами, суттєво збільшився. Протягом останніх п'ятнадцяти років очікувана кількість років, необхідних для подолання половини цього розриву, значно зростає. Ослаблення перспектив світового економічного розвитку означає, що у глобальній економіці буде менше ресурсів для реагування на можливі економічні потрясіння та для забезпечення необхідного обсягу інвестицій. За поточних умов економічної політики повне повернення світового виробництва до траєкторії розвитку, що передувала кризовим подіям, виглядає малоімовірним.

Ще до початку повномасштабної війни росії проти України та різкого прискорення інфляції у 2022 році перспективи відновлення глобальної економіки до довоєнної траєкторії виглядали досить обмеженими. Про це свідчили й прогнози, сформовані на початку 2020 року. Передбачалося, що наслідки пандемії матимуть довготривалий характер, особливо для країн із перехідною економікою та держав, що розвиваються [53]. Сьогодні ж відновлення попередньої тенденції виглядає ще менш імовірним. Згідно з останніми прогнозами, до 2028 року світова економіка може втратити близько 5 % потенційного обсягу виробництва порівняно з довоєнними очікуваннями, що в грошовому вимірі становить приблизно 6,4 трильйона доларів США у цінах 2023 року.

Таким чином, подальша динаміка інфляції та економічного зростання значною мірою залежатиме від ефективності монетарної та фіскальної політики, а також від здатності урядів адаптуватися до нових глобальних економічних умов. Якщо інфляційний тиск і надалі поступово зменшуватиметься, центральні банки зможуть перейти до більш м'якої політики, що сприятиме активізації інвестиційної діяльності, поживленню споживчого попиту та загальному економічному відновленню. Водночас збереження геополітичної напруженості, нестабільності фінансових ринків та структурних дисбалансів у світовій економіці може стримувати темпи зростання [15].

Для ґрунтовного розуміння механізмів функціонування сучасного світового фінансового ринку та визначення векторів його еволюції в умовах глобальної нестабільності варто звернутися до методології SWOT-аналізу. Цей аналітичний інструмент дозволяє цілісно структурувати внутрішні характеристики фінансової архітектури, класифікуючи їх як сильні чи слабкі сторони, а також коректно співвіднести ці параметри із зовнішніми екзогенними чинниками — потенційними можливостями та загрозами.

Застосування такого системного підходу є необхідною передумовою для об'єктивного прогнозування стійкості фінансових інститутів. Крім того, це дозволяє завчасно ідентифікувати зони потенційної дестабілізації в короткостроковій та середньостроковій перспективі [29]. Результати проведеної систематизації ключових факторів впливу на світовий фінансовий ринок представлено у таблиці 2.8.

Таблиця 2.8 – SWOT-аналіз сучасного світового фінансового ринку

Сильні сторони	Слабкі сторони
<i>Висока ліквідність та капіталізація.</i> Провідні світові фондові біржі, такі як NYSE та NASDAQ - центри акумуляції величезних обсягів капіталу. Це створює середовище, де активи можна швидко конвертувати в готівку без значної втрати їхньої вартості.	<i>Кіберзагрози та цифрова безпека.</i> Централізоване зберігання даних у банківських системах та інфраструктурі активів створює «єдину точку відмови». Це робить такі системи привабливими мішенями для хакерських атак, що вимагає впровадження багаторівневих стратегій захисту.
<i>Технологічна інфраструктура.</i> Сучасні глобальні платіжні системи та мережі миттєвого клірингу формують надійний фундамент, що забезпечує стабільність та безперерйність транскордонних фінансових операцій.	<i>Спекулятивна волатильність.</i> Фінансові ринки, особливо сектор криптовалют, часто піддаються впливу «інформаційного шуму». Емоційні рішення роздрібних інвесторів можуть спричиняти з цінкові коливання, що віддаляє ринкову вартість активів від їхньої реальної фундаментальної цінності.
<i>Різноманіття інструментів.</i> Широкий спектр фінансових інструментів дозволяє інвесторам ефективно диверсифікувати свої портфелі. Вибір варіюється від класичних акцій та облігацій до складніших деривативів та індексних фондів (ETF), що допомагає збалансувати ризики.	<i>Економічна неефективність</i> посередництва. Залучення численних фінансових інституцій — брокерів, банків та клірингових палат — призводить до накопичення транзакційних витрат. Це суттєво здорожчує фінансові операції для кінцевого споживача.
<i>Інформаційна прозорість.</i> Завдяки суворим вимогам таких регуляторів, як SEC, публічні компанії зобов'язані дотримуватися високих стандартів звітності. Це забезпечує інвесторам доступ до об'єктивних даних, необхідних для прийняття виважених фінансових рішень.	<i>Глобальна нерівність доступу.</i> Існує значний розрив у можливостях між розвиненими економіками та країнами, що розвиваються. Обмежений доступ до недорогого капіталу та базових фінансових інструментів гальмує економічний розвиток у багатьох регіонах світу.
Можливості	Загрози
<i>Блокчейн та децентралізовані фінанси (DeFi).</i> Ці технології докорінно змінюють структуру фінансових ринків, усуваючи необхідність у традиційних посередниках. Впровадження децентралізованих протоколів дозволяє значно знизити операційні витрати, підвищити прозорість транзакцій та пришвидшити процес укладання угод.	<i>Геополітична нестабільність.</i> Збройні конфлікти та торговельні протистояння створюють критичні виклики для світової економіки. Вони призводять до розриву налагоджених логістичних ланцюгів постачання, що, своєю чергою, провокує дефіцит товарів та підвищену волатильність на фінансових ринках через загальну невизначеність.
<i>Штучний інтелект та алгоритмічний трейдинг.</i> Інтеграція інструментів штучного інтелекту відкриває нові можливості для автоматизації аналізу ризиків. Завдяки здатності обробляти великі масиви даних, ШІ допомагає вдосконалювати прогностну аналітику та створювати високоперсоналізовані інвестиційні стратегії, що відповідають потребам конкретного інвестора.	<i>Посилення регуляторного тиску.</i> Уряди багатьох держав активно впроваджують нові нормативно-правові акти, зокрема щодо сфери штучного інтелекту та цифрових активів. Попри прагнення до безпеки, надмірна або суперечлива регуляція може обмежувати можливості для технологічного прогресу та стримувати інноваційний розвиток галузей.

Продовження таблиці 2.8

Можливості	Загрози
<i>ESG-інвестування.</i> Спрямованість на екологічні, соціальні та управлінські критерії стає фундаментом сталого фінансового розвитку. Стрімкий ріст відповідних облігацій та фондів не лише сприяє відповідальному веденню бізнесу, а й відкриває нові, перспективні канали для залучення капіталу в глобальній економіці.	<i>Макроекономічні ризики.</i> Світова економіка залежить від показників інфляції та рішень провідних центральних банків (таких як ФРС США чи ЄЦБ). Зміни процентних ставок та різкі коливання валютних курсів безпосередньо впливають на вартість запозичень, купівельну спроможність та загальний інвестиційний клімат.
<i>Токенізація активів.</i> Процес переведення реальних активів, таких як нерухомість, дорогоцінні метали чи предмети мистецтва, у цифрову форму (токени) є критично важливим для підвищення ліквідності ринку. Це дозволяє дробити власність на частини та спрощує обіг активів, які раніше вважалися важкодоступними або низьколіквідними.	<i>Системні ризики.</i> Сучасна фінансова архітектура має високий рівень взаємозв'язку. Це створює загрозу «ефекту доміно», за якого фінансова неспроможність однієї великої установи чи інвестиційного фонду може спровокувати ланцюгову реакцію, здатну призвести до кризових явищ у глобальному масштабі.

Джерело: складено автором за [29].

SWOT-аналіз демонструє, що архітектура сучасного світового фінансового ринку перебуває у стані безперервної трансформації під дією різноспрямованих чинників. З одного боку, впровадження цифрових технологій сприяє ефективності: завдяки діджиталізації значно зростає швидкість руху капіталу, а трансакційні витрати для бізнесу помітно знижуються. Це важливий прогресивний крок для глобальної економіки. З іншого боку, існують суттєві вразливості, серед яких високий рівень боргового навантаження та інституційна асиметрія [41]. Ці чинники роблять світову фінансову систему надто чутливою до зовнішніх потрясінь, так званих екзогенних шоків. Для мінімізації цих ризиків фахівці наголошують на необхідності розробки гнучких стратегій макропруденційного регулювання. Крім того, критично важливим завданням є оновлення міжнародних стандартів фінансового моніторингу, які мають враховувати як мінливі геополітичні реалії, так і специфічні загрози цифрового середовища. Розуміння цих механізмів є запорукою стабільності та фінансової стійкості в умовах глобалізації.

Висновки до розділу 2

Комплексний аналіз сучасного стану і розвитку світового фінансового ринку показує, що його структура працює в умовах підвищеної геоекономічної нестабільності, структурних дисбалансів і нерівномірного відновлення провідних економік після криз. Оцінка макроекономічних показників та огляд глобальних прогнозів показують, що світовий валовий продукт зростає повільно, але нестабільно, оскільки жорстка монетарна політика великих центральних банків світу спрямована на контроль інфляційних ризиків. Виявлено, що основні сегменти міжнародного фінансового ринку дуже чутливі до змін процентних ставок та геополітичних напружень, що впливає на напрямки капіталовкладень, зміни інвестиційних пріоритетів і збільшення волатильності на фондових і валютних ринках. При цьому різниця в темпах економічного розвитку між розвиненими і країнами, що розвиваються, формує нові фінансові центри і вимагає диверсифікації способів управління державними боргами.

У аналітичному дослідженні особливо увагу звернули на фінансову інтеграцію з Європою, зокрема на особливості розвитку економіки в євроні, де видно чіткі ознаки розбіжностей та сповільнення зростання. Детальний аналіз показав, що найбільші економіки регіону стикаються з набором стримуючих факторів: у Німеччині в другій половині 2025 року сталося невелике зниження економічної активності через слабкість галузей, які чутливі до змін процентних ставок, а також через уповільнення зовнішнього попиту. Інші важливі країни демонструють трохи іншу ситуацію. Наприклад, французька економіка показала кращу здатність адаптуватися з прогнозами стабілізації внутрішнього попиту, тоді як економіка Італії, після короткого періоду пожвавлення, показує ознаки охолодження, що відображає загальні структурні проблеми макрорегіону, пов'язані з високими витратами на запозичення, фіскальним тиском і потребою в капітальних інвестиціях. Усе це свідчить про ускладнення в координації монетарної та

фіскальної політики в рамках Європейського центрального банку в умовах асинхронних економічних циклів країн-членів.

У рамках нашої освітньої програми з цифрової бізнес-дипломатії було показано, що традиційні способи аналізу ринку потребують нових підходів через зростаючий вплив цифрових інструментів та зміну дипломатичних каналів, які регулюють фінансові потоки. Сучасні тенденції у світовому фінансовому ринку ясно показують, що звичайні методи міжнародної фінансової аналітики та співпраці між державами і транснаціональним бізнесом все більше переходять у віртуальний простір. Цифровізація торгових платформ, зростання використання технологій великих даних для прогнозування ринкових тенденцій та покращення транскордонних розрахунків створюють нове середовище для бізнес-дипломатії. У цьому контексті здатність держав швидко налаштовувати свої національні регуляції на змінні умови глобального цифрового капіталу стає важливим фактором їхньої конкурентоспроможності та фінансової безпеки. Це формує об'єктивні умови для визначення майбутніх напрямків розвитку фінансової інфраструктури, які будуть детально розглянуті в наступному розділі дослідження.

РОЗДІЛ 3 ТРАНСФОРМАЦІЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО ФІНАНСОВОГО РИНКУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

3.1. Вплив цифрових технологій на розвиток світового фінансового ринку

Глобалізація та цифровізація є одними з ключових факторів трансформації сучасного світового фінансового ринку. Упродовж останніх десятиліть розвиток міжнародної торгівлі, інтеграція національних економік, лібералізація руху капіталу та активне впровадження інформаційних технологій значно змінили структуру та механізми функціонування глобальної фінансової системи. Ці процеси сприяли формуванню єдиного фінансового простору, у межах якого фінансові ресурси можуть швидко переміщуватися між країнами, забезпечуючи ефективніший розподіл капіталу та підвищення інвестиційної активності.

Глобалізаційні процеси сприяли значному зростанню міжнародних інвестицій. Транснаціональні корпорації активно інвестують у різні регіони світу, створюючи нові виробничі потужності та фінансові структури. Наприклад, такі компанії, як Apple, Microsoft, Amazon або Toyota, мають філії та дочірні підприємства в багатьох країнах світу, що дозволяє їм ефективно залучати фінансові ресурси з різних ринків капіталу [58]. Крім того, глобалізація сприяє активному розвитку міжнародного ринку облігацій. Уряди та великі корпорації розміщують свої боргові зобов'язання на міжнародних фінансових ринках, залучаючи капітал від інвесторів із різних країн.

Важливим наслідком глобалізації стало зростання ролі міжнародних фінансових інституцій. Такі організації, як Міжнародний валютний фонд, Світовий банк та Банк міжнародних розрахунків, відіграють важливу роль у координації фінансової політики та забезпеченні стабільності світової фінансової системи. Наприклад, під час фінансових криз ці інституції надають фінансову підтримку країнам, що стикаються з економічними труднощами. Показовим прикладом є

програми фінансової допомоги для країн Європейського Союзу під час боргової кризи 2010–2012 років або підтримка економік, що розвиваються, під час пандемії COVID-19 [37].

Разом із процесами глобалізації значний вплив на розвиток світового фінансового ринку має цифровізація. Швидке поширення інформаційних технологій кардинально змінило способи здійснення фінансових операцій. Сучасні фінансові операції виконуються практично миттєво завдяки використанню електронних торговельних платформ, автоматизованих систем обробки даних та цифрових платіжних систем. Це значно підвищує ефективність функціонування фінансових ринків та сприяє зростанню їхньої ліквідності.

Одним із найбільш помітних проявів цифровізації є розвиток фінансових технологій, або фінтеху. Фінтех-компанії активно впроваджують інноваційні рішення у сфері платежів, кредитування, інвестування та управління активами. Наприклад, міжнародні платіжні системи PayPal, Stripe або Wise дозволяють здійснювати швидкі міжнародні платежі без необхідності використання традиційних банківських посередників [25;38]. Такі технології значно спрощують доступ до фінансових послуг для користувачів у різних країнах світу.

Цифровізація фінансового сектору є фундаментальним процесом трансформації сучасної глобальної економіки. Вона докорінно змінює механізми проведення розрахунків, способи накопичення капіталу та інструментарій монетарної політики. Ключовим елементом цих інновацій стають цифрові валюти центральних банків (CBDC) — цифрові форми державних грошей, що мають статус прямого зобов'язання регулятора. Важливо розуміти, що на відміну від звичайних безготівкових коштів на банківських рахунках, CBDC гарантують вищий рівень надійності та безпосередній державний контроль [53].

Крім того, багато центральних банків світу досліджують можливість створення власних цифрових валют центрального банку (CBDC). Наприклад, Народний банк Китаю активно тестує цифровий юань, який уже використовується

в пілотних проєктах у кількох великих містах країни. Аналогічні дослідження проводяться у Європейському Союзі, США та інших країнах. Запровадження цифрових валют центральних банків може значно змінити структуру глобальних платіжних систем та підвищити ефективність міжнародних розрахунків.

Глобальний інтерес до впровадження CBDC зумовлений передусім прагненням подолати недоліки чинної міжнародної фінансової інфраструктури, зокрема залежність від системи SWIFT. Сьогоднішні транскордонні перекази часто виявляються економічно не вигідними: через велику кількість посередників вони стають дорожчими та потребують значного часу для опрацювання [44]. Перехід на цифрові валюти розглядається як стратегічний крок, що дозволяє оптимізувати ці процеси, підвищити швидкість міжнародних транзакцій та забезпечити більшу фінансову інклюзивність. У цьому контексті цифрові валюти центральних банків відкривають можливості для створення більш швидких, дешевих і прозорих платіжних механізмів, включаючи прямі міждержавні розрахунки без використання посередницьких банківських мереж.

Розвиток державних цифрових валют (CBDC) відкриває нову сторінку у функціонуванні світової фінансової системи. Одним із ключових аспектів цього процесу є поступове зниження залежності від долара США в міжнародних розрахунках. Використання національних цифрових грошей у транскордонних операціях дозволяє формувати незалежні платіжні екосистеми, що значно підвищує економічний суверенітет держав [24;33]. Для країн, які прагнуть убезпечити себе від зовнішніх фінансових шоків та валютних коливань, перехід на такі інструменти стає стратегічним пріоритетом, що веде до поступової дедоларизації та переходу до багатополярної моделі глобальних розрахунків.

Проте важливо розуміти, що впровадження CBDC — це складний багаторівневий процес. Окрім нових можливостей, цифровізація фінансів ставить перед суспільством та регуляторами низку серйозних викликів. Зокрема, йдеться про необхідність забезпечення надійного захисту персональних даних, протидію

кіберзагрозам, а також розробку нових механізмів монетарного контролю, які б не порушували стабільність банківського сектору. Осягнення цих аспектів є критично важливим для розуміння трансформації грошей у XXI столітті. Проте, незважаючи на ці ризики, розвиток цифрових валют центральних банків уже сьогодні виступає одним із визначальних факторів трансформації світової валютно-фінансової системи, формуючи нову архітектуру міжнародних фінансових відносин [38].

Значний вплив на розвиток світового фінансового ринку також має технологія блокчейн. Вона використовується для створення децентралізованих фінансових систем та цифрових активів. Найбільш відомим прикладом використання цієї технології є криптовалюти, такі як Bitcoin та Ethereum. Хоча ринок криптовалют залишається відносно новим і характеризується високою волатильністю, він вже став важливою частиною сучасної фінансової системи. Наприклад, у період 2020–2021 років капіталізація криптовалютного ринку перевищувала 2 трильйони доларів США.

Важливою складовою цифровізації фінансового ринку є розвиток цифрових платформ управління активами [25]. Сучасні інвестиційні компанії активно використовують технології штучного інтелекту та великих даних для аналізу фінансових ринків і прогнозування інвестиційних тенденцій. Наприклад, великі міжнародні інвестиційні компанії, такі як BlackRock або Vanguard, застосовують складні аналітичні системи для управління багатомільярдными портфелями активів.

Разом із численними перевагами глобалізація та цифровізація створюють і нові виклики для світового фінансового ринку. Зокрема, зростає ризик кіберзагроз та фінансових шахрайств. Фінансові установи стають все більш залежними від інформаційних технологій, що робить їх потенційними мішенями для кіберзлочинців. Наприклад, у 2016 році хакери здійснили масштабну кібератаку на центральний банк Бангладеш через систему SWIFT, намагаючись викрасти понад 1 мільярд доларів [53].

Іншою проблемою є недостатній рівень регулювання нових фінансових технологій. Швидкий розвиток криптовалют, цифрових платформ та фінтех-компаній часто випереджає можливості регуляторних органів. Це може створювати ризики для фінансової стабільності. Наприклад, крах криптовалютної біржі FTX у 2022 році призвів до втрат мільярдів доларів інвесторів та викликав дискусії щодо необхідності посилення регулювання криптовалютного ринку.

Таким чином, глобалізація та цифровізація є важливими чинниками розвитку сучасного світового фінансового ринку [49]. Вони сприяють підвищенню ефективності фінансових операцій, розширенню доступу до фінансових ресурсів та формуванню нових можливостей для інвестування. Водночас ці процеси створюють нові ризики, пов'язані з нестабільністю фінансових потоків, кіберзагрозами та недостатнім рівнем регулювання інноваційних фінансових технологій. У зв'язку з цим важливим завданням міжнародної фінансової політики є формування ефективної системи регулювання та координації діяльності учасників світового фінансового ринку з метою забезпечення його стабільного та сталого розвитку.

3.2. Удосконалення механізмів регулювання світового фінансового ринку

Світовий фінансовий ринок є складною багаторівневою системою, що об'єднує фінансові інститути, ринки капіталу, міжнародні валютні операції та різноманітні фінансові інструменти. Умови глобалізації та швидкого розвитку цифрових технологій значно ускладнюють процес його регулювання, оскільки фінансові потоки можуть переміщуватися між країнами практично миттєво. Це створює нові виклики для національних урядів, центральних банків і міжнародних фінансових організацій. Саме тому вдосконалення механізмів регулювання

світового фінансового ринку є важливим напрямом забезпечення стабільності глобальної економіки [23].

Потреба у вдосконаленні регуляторних механізмів особливо проявилася після світової фінансової кризи 2008–2009 років. Тоді стало очевидним, що недостатній контроль за діяльністю фінансових інститутів, надмірна фінансова лібералізація та недостатня прозорість операцій з деривативами можуть спричинити масштабні системні ризики. У відповідь на кризу міжнародні фінансові організації та уряди провідних країн розробили низку реформ, спрямованих на посилення фінансового регулювання [17;42]. Наприклад, було впроваджено нові вимоги до банківського капіталу в рамках стандартів Базель III, які зобов'язують банки підтримувати більш високий рівень ліквідності та власного капіталу для покриття можливих збитків.

Одним із ключових напрямів удосконалення регулювання світового фінансового ринку є підвищення прозорості фінансових операцій. У сучасних умовах значна частина фінансових транзакцій здійснюється через складні фінансові інструменти, що можуть бути недостатньо зрозумілими для інвесторів і регуляторів. Наприклад, перед кризою 2008 року значна кількість операцій із іпотечними цінними паперами здійснювалася без належного контролю, що призвело до накопичення значних ризиків у банківській системі. Після кризи було запроваджено нові правила звітності для фінансових установ, які передбачають більш детальне розкриття інформації про ризики та структуру фінансових активів.

Ще одним важливим напрямом є посилення міжнародної координації регуляторної політики. Оскільки світовий фінансовий ринок має глобальний характер, ефективне регулювання неможливе без співпраці між країнами. У цьому контексті важливу роль відіграють такі міжнародні організації, як Міжнародний валютний фонд, Світовий банк, Банк міжнародних розрахунків та Рада фінансової стабільності. Наприклад, Рада фінансової стабільності координує діяльність регуляторних органів різних країн з метою запобігання системним ризикам у глобальній фінансовій системі [41].

Значну увагу також приділяють регулюванню діяльності системно важливих фінансових інститутів. Великі транснаціональні банки та фінансові корпорації можуть створювати значні ризики для світової фінансової системи у разі їх банкрутства. Прикладом є ситуація з банком Lehman Brothers у 2008 році, коли його крах призвів до масштабної фінансової кризи. У сучасних умовах регулятори встановлюють додаткові вимоги до капіталу та ліквідності для таких установ, щоб зменшити ризик їхнього банкрутства.

Окремим напрямом вдосконалення регулювання є контроль за розвитком фінансових технологій і цифрових активів. Поширення криптовалют, блокчейн-технологій та цифрових платіжних систем створює нові можливості для фінансових операцій, але водночас підвищує ризики шахрайства та кіберзагроз. Наприклад, крах криптовалютної біржі FTX у 2022 році продемонстрував необхідність більш жорсткого контролю за діяльністю криптовалютних платформ. У зв'язку з цим багато країн розробляють нові нормативно-правові акти, спрямовані на регулювання цифрових фінансових активів [56].

Важливим аспектом удосконалення регулювання світового фінансового ринку є також підвищення ефективності моніторингу фінансових ризиків. Сучасні фінансові системи характеризуються високою складністю та швидкістю змін, тому регулятори повинні використовувати сучасні аналітичні інструменти для оцінки потенційних загроз. У цьому контексті використовуються технології великих даних, штучного інтелекту та автоматизованого аналізу фінансових операцій.

З метою систематизації щодо вдосконалення регулювання глобального фінансового ринку доцільно представити їх у вигляді узагальнюючої таблиці.

Таблиця 3.1. - Шляхи покращення нагляду за світовим фінансовим ринком

Напрямок змін	Опис	Очікуваний ефект
Підвищення прозорості фінансових операцій	Запровадження більш жорстких стандартів розкриття інформації щодо фінансових інструментів, структури активів банків та ризиків інвестиційних операцій. Це передбачає регулярну публікацію звітності та підвищення вимог до аудиту фінансових установ.	Зменшення інформаційної асиметрії між учасниками ринку, підвищення довіри інвесторів та запобігання накопиченню прихованих фінансових ризиків у банківській системі.
Посилення міжнародної координації регулювання	Формування єдиних стандартів фінансового нагляду та обміну інформацією між регуляторами різних країн, що дозволяє швидше реагувати на фінансові кризи.	Підвищення ефективності глобального фінансового контролю та зниження ризику поширення криз між країнами.
Регулювання системно важливих банків	Встановлення підвищених вимог до капіталу та ліквідності для найбільших фінансових установ, які можуть створювати системні ризики.	Зменшення ймовірності банкрутства великих банків та зниження ризику глобальних фінансових криз.
Контроль за ринком деривативів	Впровадження централізованого клірингу та обов'язкової реєстрації операцій з деривативами на біржових майданчиках.	Підвищення прозорості ринку похідних фінансових інструментів та зниження ризиків спекулятивних операцій.
Регулювання криптовалют та цифрових активів	Розроблення законодавчих норм, які визначають статус криптовалют, правила діяльності криптовалютних бірж та захист прав інвесторів.	Зменшення ризиків шахрайства та підвищення стабільності цифрового фінансового сектору.
Посилення кібербезпеки фінансових установ	Впровадження сучасних систем захисту інформації, регулярне тестування кібербезпеки та міжнародна співпраця у боротьбі з кіберзлочинністю.	Зниження ризику кібератак на банки та фінансові інститути.
Використання технологій штучного інтелекту для моніторингу ризиків	Застосування автоматизованих систем аналізу фінансових потоків для виявлення підозрілих операцій та прогнозування фінансових криз.	Підвищення ефективності фінансового нагляду та швидке реагування на потенційні ризики.
Розвиток міжнародних механізмів антикризового фінансування	Формування глобальних фондів підтримки країн, що стикаються з фінансовими кризами, та розширення програм кредитування міжнародними організаціями.	Зменшення негативних наслідків економічних криз та стабілізація фінансових ринків.

Джерело: складено автором за [46].

Таким чином, вдосконалення регулювання глобального фінансового ринку є необхідною умовою забезпечення стабільності глобальної фінансової системи. Посилення прозорості фінансових операцій, розвиток міжнародної координації регуляторної політики, контроль за діяльністю системно важливих банків, а також ефективне регулювання цифрових фінансових технологій сприятимуть зниженню ризиків та підвищенню ефективності функціонування світового фінансового ринку. У сучасних умовах важливо забезпечити баланс між розвитком фінансових інновацій та належним рівнем контролю, що дозволить створити більш стабільну та стійку глобальну фінансову систему.

3.3. Перспективні напрями розвитку світового фінансового ринку в умовах сучасних економічних трансформацій

Одним із найважливіших факторів трансформації світового фінансового ринку є цифровізація. Широке використання цифрових технологій змінює підходи до здійснення фінансових операцій, управління інвестиціями та функціонування фінансових установ. Наприклад, розвиток електронних платіжних систем і мобільного банкінгу значно розширив доступ до фінансових послуг. Такі компанії, як PayPal, Visa, Mastercard та Stripe, стали ключовими гравцями на глобальному платіжному ринку, забезпечуючи швидкі та безпечні міжнародні фінансові транзакції [34;58].

Значний вплив на розвиток фінансових ринків має також стрімке зростання фінансових технологій. Фінтех-компанії активно впроваджують інноваційні рішення у сфері кредитування, інвестування та управління активами. Наприклад, онлайн-платформи інвестування, такі як Robinhood, eToro або Revolut, дозволяють мільйонам користувачів у різних країнах світу інвестувати у фондові ринки через мобільні додатки. Це значно розширює коло учасників фінансового ринку та підвищує його ліквідність.

Іншим важливим напрямом розвитку є зростання ролі альтернативних фінансових інструментів та нових джерел фінансування. Серед них особливе місце займають венчурні інвестиції, краудфандинг та приватний капітал. Наприклад, міжнародні платформи Kickstarter або Indiegogo дозволяють стартапам залучати фінансування від інвесторів з усього світу без участі традиційних фінансових установ. Такі механізми сприяють розвитку інноваційних компаній та формуванню нових секторів економіки [42].

Суттєвою тенденцією є також зростання ролі сталих фінансів та екологічного інвестування. У сучасних умовах інвестори все більше приділяють увагу екологічним, соціальним та управлінським критеріям (ESG). Наприклад, багато великих міжнародних інвестиційних фондів, таких як BlackRock або Vanguard, активно інвестують у проєкти, пов'язані з відновлюваною енергетикою, розвитком «зеленої» інфраструктури та технологіями зниження викидів вуглецю. Ринок «зелених» облігацій також активно зростає. За даними міжнародних фінансових організацій, обсяг випуску таких облігацій перевищив 500 млрд доларів на рік [33].

Не менш важливою тенденцією є розвиток цифрових валют та блокчейн-технологій. Криптовалюти, такі як Bitcoin або Ethereum, стали важливим сегментом світового фінансового ринку, а багато центральних банків розглядають можливість створення власних цифрових валют. Наприклад, Народний банк Китаю активно тестує цифровий юань, який може стати однією з перших державних цифрових валют, що використовуються у масштабах національної економіки. За оцінками міжнародних аналітичних агентств, обсяг глобального ринку блокчейн-технологій, який у 2023 році становив близько 12 млрд дол. США, демонструє середньорічний темп зростання (CAGR) на рівні понад 60%, що дозволить йому досягти оцінки у майже 470 млрд дол. США до 2030 року [54;41].

В умовах сучасних економічних трансформацій важливим є також розвиток міжнародної фінансової інфраструктури. Сучасні фондові біржі та фінансові платформи використовують високотехнологічні системи торгівлі, що дозволяє

здійснювати операції у режимі реального часу. Наприклад, біржі NASDAQ та NYSE активно впроваджують алгоритмічні торговельні системи, які використовують штучний інтелект для аналізу ринкових даних.

Таблиця 3.2. - Перспективи розвитку світового фінансового ринку

Напрямок розвитку	Опис	Основні інструменти	Очікувані економічні результати	Приклади
Цифровізація фінансових послуг	Активне впровадження цифрових технологій у банківській системі, розвиток мобільного банкінгу, онлайн-платежів та електронних фінансових сервісів	Мобільні додатки банків, електронні платіжні системи, онлайн-банкінг	Підвищення доступності фінансових послуг та зростання швидкості проведення фінансових операцій	PayPal, Apple Pay, Google Pay
Розвиток фінтех-компаній	Формування нових фінансових сервісів, які використовують сучасні технології для надання фінансових послуг	Онлайн-кредитування, цифрові інвестиційні платформи, автоматизовані системи управління активами	Зростання конкуренції у фінансовому секторі та розширення доступу до фінансових ресурсів	Revolut, Robinhood, Stripe
Використання штучного інтелекту	Застосування алгоритмів машинного навчання для аналізу фінансових даних і прогнозування ринкових тенденцій	Алгоритмічна торгівля, автоматизовані інвестиційні системи	Підвищення ефективності інвестиційних стратегій та управління ризиками	Алгоритмічна торгівля на NASDAQ
Розвиток криптовалют	Використання блокчейн-технологій для створення нових цифрових фінансових активів	Криптовалюти, токени, цифрові платіжні системи	Формування альтернативних фінансових інструментів та нових ринків капіталу	Bitcoin, Ethereum
Впровадження цифрових валют центральних банків	Розроблення державних цифрових валют для підвищення ефективності платіжних систем	CBDC, цифрові гаманці	Підвищення прозорості фінансових операцій та зниження витрат на платежі	цифровий юань у Китаї
Розвиток сталого фінансування	Інвестування у проекти, спрямовані на екологічний та соціальний розвиток	зелені облігації, ESG-інвестиції	Підтримка екологічних проєктів та розвиток «зеленої» економіки	інвестиції BlackRock у відновлювану енергетику
Розширення альтернативних джерел фінансування	Використання нових механізмів залучення інвестицій для стартапів та інноваційних компаній	краудфандинг, венчурний капітал	розвиток інноваційних технологій та підтримка малого бізнесу	Kickstarter, Sequoia Capital

Продовження таблиці 3.2

Напрямок розвитку	Опис	Основні інструменти	Очікувані економічні результати	Приклади
Інтеграція фінансових ринків	Посилення взаємозв'язків між національними фінансовими системами	міжнародні фондові біржі, глобальні інвестиційні фонди	підвищення мобільності капіталу та розширення міжнародних інвестицій	міжнародні операції NYSE
Розвиток ринку деривативів	Використання похідних фінансових інструментів для управління ризиками	ф'ючерси, опціони, свопи	підвищення стабільності фінансових ринків	біржа CME Group
Зростання ролі інституційних інвесторів	Активізація діяльності пенсійних фондів, страхових компаній та інвестиційних фондів	інвестиційні фонди, ETF	збільшення довгострокових інвестицій	фонд Vanguard
Розвиток глобальних фінансових центрів	Посилення ролі великих фінансових центрів у міжнародному русі капіталу	фондові біржі, міжнародні банки	концентрація фінансових ресурсів	Нью-Йорк, Лондон, Сінгапур

Джерело: складено автором за [49;58].

Таким чином, сучасний світовий фінансовий ринок розвивається під впливом масштабних економічних і технологічних змін. Цифровізація фінансових послуг, розвиток фінтех-компаній, впровадження штучного інтелекту, формування ринку криптовалют та зростання ролі сталого фінансування створюють нові можливості для розвитку глобальної фінансової системи. Водночас ці процеси потребують ефективного міжнародного регулювання та координації фінансової політики для забезпечення стабільності світового фінансового ринку.

Висновки до розділу 3

Обґрунтування майбутніх напрямків розвитку світового фінансового ринку в умовах сучасних економічних змін показує, що подальший розвиток глобальної фінансової системи тісно пов'язаний з посиленням процесів цифровізації, впровадженням децентралізованих технологій та створенням принципово нових механізмів співпраці між державами. Огляд практичних рішень і стратегій показав,

що традиційні фінансові установи та інструменти бізнес-регулювання переживають глибоку реконструкцію через розвиток інфраструктури розподілених реєстрів та автоматизацію фінансових послуг. Встановлено, що основним інноваційним напрямком є не просто об'єднання окремих технологічних рішень у банківському чи фондовому секторах, а створення нових транскордонних екосистем, які прискорюють рух капіталу та забезпечують безпрецедентний рівень ліквідності глобальних активів.

У рамках дослідження особливу увагу приділено аналізу статистичних і структурних показників розвитку децентралізованих фінансів. Це підтверджує швидке зростання ринку розподілених технологій та їх інтеграцію в традиційну фінансову систему. Виявлено, що середньорічний темп зростання світового ринку блокчейн-технологій та динаміка сегменту токенизації реальних активів (RWA), зокрема боргових цінних паперів і нерухомості, показують важливий перехід розподілених реєстрів від інструменту для спекуляцій до основи світового фінансового ринку. Очікуване значне зростання обсягів токенизованих активів до кінця цього десятиліття вимагає від міжнародної спільноти оновлення регуляторних рамок та розробки єдиних наднаціональних стандартів контролю, які б зменшували ризики кіберзагроз, не заважаючи при цьому технологічному прогресу в приватному секторі.

У контексті зв'язку між різними науками та сучасною практикою цифрової бізнес-дипломатії доведено, що нові фінансові явища (зокрема, впровадження цифрових валют центральних банків — CBDC, розвиток децентралізованих автономних організацій та платформ DeFi) значно змінюють структуру міжнародних переговорів і методи захисту геоекономічних інтересів країн. Сьогодні цифрова бізнес-дипломатія перетворюється з механізму підтримки традиційних інвестиційних проектів на стратегічний інструмент формування цифрового суверенітету та координації міжнародних правових режимів у кіберпросторі. Здатність дипломатичних каналів знаходити компроміс між

суверенним контролем над грошовими системами та децентралізованими фінансовими потоками стає ключовим чинником стабільності світової фінансової системи. Отже, висновки та рекомендації, викладені в третьому розділі, підкреслюють, що майбутня структура світового фінансового ринку буде базуватися на взаємодії високих технологій і гнучких інструментів бізнес-дипломатії, які зможуть забезпечити фінансову доступність та безпеку в умовах постійних глобальних змін.

ВИСНОВКИ

Таким чином, світовий фінансовий ринок є складною багаторівневою системою економічних відносин, що виникають у процесі руху та перерозподілу фінансових ресурсів між країнами, міжнародними фінансовими інституціями, державами, корпораціями та іншими учасниками глобальної економіки. Він об'єднує сукупність національних фінансових ринків, міжнародних фінансових інститутів, інструментів і механізмів, за допомогою яких здійснюється мобілізація, розміщення та перерозподіл капіталу на міжнародному рівні. Світовий фінансовий ринок забезпечує ефективне функціонування глобальної економіки, сприяє розвитку міжнародної торгівлі, інвестиційної діяльності та інтеграції національних економік у світову економічну систему. Його розвиток значною мірою визначає темпи економічного зростання, рівень фінансової стабільності та конкурентоспроможність окремих держав і регіонів світу.

Світовий фінансовий ринок є важливим елементом глобальної економічної системи, який забезпечує акумуляцію та перерозподіл фінансових ресурсів між різними країнами та економічними суб'єктами. Його функціонування базується на взаємодії різних сегментів, серед яких ключову роль відіграють валютний ринок, ринок капіталів, кредитний ринок, фондовий ринок та ринок похідних фінансових інструментів.

У процесі дослідження економічної сутності світового фінансового ринку було визначено, що він виконує низку важливих функцій, серед яких мобілізація фінансових ресурсів, забезпечення ефективного розподілу капіталу, стимулювання інвестиційної діяльності, підтримка міжнародної торгівлі та формування умов для економічного розвитку. Крім того, світовий фінансовий ринок сприяє підвищенню ефективності використання фінансових ресурсів, забезпечує ліквідність фінансових активів та створює можливості для диверсифікації інвестиційних ризиків.

Дослідження структури світового фінансового ринку показало, що він складається з різних сегментів, які взаємопов'язані між собою та функціонують у

межах єдиної глобальної фінансової системи. Кожен із цих сегментів виконує специфічні функції та має власні механізми функціонування. Наприклад, валютний ринок забезпечує обмін валют та стабільність міжнародних розрахунків, фондовий ринок сприяє залученню інвестицій через випуск і обіг цінних паперів, а кредитний ринок забезпечує перерозподіл фінансових ресурсів між позичальниками та кредиторами.

Особливу увагу було приділено дослідженню етапів формування та історичного розвитку світового фінансового ринку. У роботі визначено, що процес формування світового фінансового ринку проходив кілька основних етапів, пов'язаних із розвитком міжнародної торгівлі, формуванням світової валютної системи, розвитком банківської системи та появою нових фінансових інструментів. Значний вплив на розвиток світового фінансового ринку мали процеси глобалізації, лібералізації фінансових відносин та технологічного прогресу. У результаті цих процесів відбулося значне розширення масштабів фінансових операцій, зростання обсягів міжнародного руху капіталу та посилення взаємозалежності національних фінансових систем.

Також у першому розділі було проаналізовано основних учасників світового фінансового ринку, серед яких важливу роль відіграють міжнародні фінансові організації, центральні та комерційні банки, інвестиційні фонди, транснаціональні корпорації, страхові компанії та інші фінансові інститути. Кожен із цих учасників виконує певні функції у процесі функціонування світового фінансового ринку та сприяє забезпеченню ефективного руху фінансових ресурсів. Значну роль у функціонуванні світового фінансового ринку відіграють також різноманітні фінансові інструменти, такі як акції, облігації, деривативи, валютні контракти та інші фінансові активи.

Дослідження показало, що сучасний світовий фінансовий ринок характеризується високим рівнем інтеграції, значними обсягами фінансових потоків та активним розвитком нових фінансових технологій. Однією з ключових

тенденцій розвитку світового фінансового ринку є зростання ролі міжнародних інвестицій, розширення масштабів міжнародних фінансових операцій та підвищення значення транснаціональних фінансових інститутів.

Аналіз динаміки розвитку світового фінансового ринку свідчить про постійне зростання обсягів фінансових операцій, що пов'язано з активізацією міжнародної торгівлі, розвитком глобальних інвестиційних процесів та розширенням діяльності міжнародних фінансових організацій. Разом із тим, сучасний розвиток світового фінансового ринку супроводжується підвищенням рівня фінансових ризиків, що зумовлено нестабільністю світової економіки, коливаннями валютних курсів, змінами у міжнародній фінансовій політиці та іншими факторами.

Значну роль також відіграють фондові ринки, на яких здійснюється обіг цінних паперів, а також ринки похідних фінансових інструментів, які використовуються для страхування фінансових ризиків та управління фінансовими активами.

Разом із тим, у процесі аналізу було визначено низку проблем та ризиків, які впливають на функціонування світового фінансового ринку. Серед основних проблем можна виділити нестабільність міжнародної фінансової системи, високий рівень фінансових ризиків, нерівномірність розвитку національних фінансових ринків, а також недостатній рівень координації міжнародного фінансового регулювання. Крім того, значний вплив на функціонування світового фінансового ринку мають глобальні фінансові кризи, політична нестабільність та інші фактори, що можуть призводити до різких змін у міжнародних фінансових потоках.

Одним із ключових факторів розвитку світового фінансового ринку є процеси глобалізації, які сприяють поглибленню економічної інтеграції між країнами, розширенню міжнародної торгівлі та активізації міжнародного руху капіталу. Важливу роль у розвитку світового фінансового ринку відіграє також цифровізація фінансових послуг, яка сприяє підвищенню ефективності фінансових операцій,

розширенню доступу до фінансових ресурсів та розвитку нових фінансових інструментів.

Подальший розвиток світового фінансового ринку значною мірою залежить від удосконалення механізмів його регулювання. У цьому контексті важливим є підвищення рівня міжнародної координації фінансової політики, посилення контролю за діяльністю фінансових інститутів, а також впровадження ефективних механізмів управління фінансовими ризиками. Значну роль у цьому процесі відіграють міжнародні фінансові організації, які сприяють забезпеченню стабільності світової фінансової системи та розвитку міжнародного фінансового співробітництва.

Перспективними напрямками розвитку світового фінансового ринку є подальше розширення міжнародних фінансових зв'язків, розвиток нових фінансових інструментів, впровадження інноваційних технологій у сфері фінансових послуг, а також підвищення ефективності міжнародного фінансового регулювання. У сучасних умовах особливого значення набуває розвиток фінансових технологій, зокрема використання цифрових платформ, блокчейн-технологій та інших інноваційних рішень, які можуть суттєво змінити структуру та механізми функціонування світового фінансового ринку.

Таким чином, світовий фінансовий ринок є важливою складовою глобальної економічної системи, яка забезпечує ефективний рух фінансових ресурсів між країнами та сприяє розвитку міжнародної економічної співпраці. Його подальший розвиток залежить від ефективності міжнародного фінансового регулювання, рівня розвитку фінансових технологій та здатності міжнародної фінансової системи адаптуватися до нових економічних викликів. Реалізація запропонованих у роботі напрямів удосконалення функціонування світового фінансового ринку сприятиме підвищенню його стабільності, ефективності та ролі у забезпеченні сталого розвитку світової економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баторшина А. Ф., Рой С. Я. Аналіз глобальних трендів розвитку ринку ісламських фінансових послуг. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 24. С. 88–95.
2. Бачо Р. Реформування державного регулювання ринків фінансових послуг в ЄС. *Світ фінансів*. 2014. № 4. С. 110–115.
3. Бобровник В. М., Белінська Я. В. Сучасний стан торгівлі цінними паперами на світовому фондовому ринку. *Інфраструктура ринку*. 2021. Вип. 62. С. 10-14.
4. Болдова А. А. Ринок фінансових послуг України: глобалізаційний аспект. *Збірник наук. праць Національного університету державної податкової служби України*. 2012. № 1. С. 72–79.
5. Брензович К. С. Сучасний стан та перспективи розвитку міжнародної торгівлі бізнес-послугами. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2019. Вип. 23 (1). С. 30–34.
6. Внукова Н. М. Розвиток ринків фінансових послуг в умовах європейської інтеграції: монографія. Харків : ТО Ексклюзив, 2014. 218 с.
7. Войнова Є. І. ринок фінансових послуг: оцінювання показників. *Актуальні проблеми економіки*. 2017. № 5 (191). С. 6–17.
8. Войтенко О. М. Ринок фінансових послуг: особливості структури та функціонування. *Інноваційна економіка*. 2013. № 6. С. 41–45.
9. Войтенко О. М. Теоретичні аспекти сутності ринку фінансових послуг. *Бізнес Інформ*. 2014. №8. С. 233–236.
10. Гарбар Ж. Б. Форми та інструменти державного регулювання фінансового ринку. *Економіка та держава*. 2014. № 10. С. 18–21.

11. Гармашова Ю. О. Особливості регулювання ринку фінансових послуг в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2015. № 14. С. 57–61.
12. Глазова А. Б. Особливості віртуалізації світового фондового ринку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2019. Вип. 24 (1). С. 84–90.
13. Дернова І. А. Світовий ринок послуг: сучасний стан та тенденції розвитку. *Економіка та суспільство*. 2023. № 50. С. 14-49
14. Дороніна І. І. Регулювання фінансового ринку в Україні та ЄС. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 7. С. 70–76.
15. Дороніна І. І., Криштоф Н. С. Державне регулювання ринку фінансових послуг в контексті європейської інтеграції. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2019. № 2. С. 11-19
16. Калач Г. М. Цифрова трансформація фондового ринку. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Економіка. 2018. Вип. 2 (52). С. 171–177.
17. Камінська Т. М. Місце України у міжнародній торгівлі послугами. *Економічна теорія та право*. 2019. № 1. С. 27–41.
18. Клименко К. В. Напрями реформування державного регулювання ринку небанківських фінансових послуг в Україні. *Наукові праці НДФІ*. 2017. № 2 (79). С. 97–117.
19. Коваленко Ю. М. Місце, сутність і класифікаційні ознаки інвестиційних послуг у складі фінансових послуг. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Сер. Економіка: науковий журнал. Острог. НаУОА, 2018. № 9(37). С. 131–136.
20. Коваленко Ю. М. Фінансові послуги: сутність та класифікація. *Світ фінансів*. 2012. Вип. 3. С. 162–169.

21. Коваль О. П. Деякі аспекти державного регулювання ринку фінансових послуг в Україні. *Фінанси України*. 2010. № 11. С. 80–86.
22. Козинець І. Г. Державний нагляд у сфері фінансових послуг як форма фінансового контролю. *Молодий вчений*. 2015. № 12 (27). С. 88–91.
23. Крупка І. Державне регулювання вітчизняного ринку фінансових послуг у контексті євроінтеграційних процесів. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2014. С. 36–39.
24. Кульганік О. М. Сучасні процеси міжнародної торгівлі України в умовах глобалізації. *Ефективна економіка*. 2019. № 10. С. 32-26
25. Кушнарєнко Н. П. Трансформація фінансового ринку в умовах лібералізації зовнішньоекономічних відносин. 2011. 213 с.
26. Малий І. Й., Королюк Т. О. Макрорегулювання фінансового сектору : монографія. Київ: КНЕУ, 2015. 303 с.
27. Мельничук О. П. Міжнародна торгівля послугами. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2020. № 4. С. 115–128.
28. Міжнародні фінанси : підручник / [О. М. Мозговий, Т. В. Мусієць, Л. В. Руденко-Сударєва та ін.]; за наук. ред. д.е.н., проф. О. М. Мозгового. К.: КНЕУ, 2015. 515 с.
29. Мозговий О., Малащук Д. Сучасна парадигма функціонування світового фінансового ринку. *Міжнародна економічна політика*. 2016. № 1 (24). С. 29-51.
30. Наталія Кравчук, Олег Луцишин Фінансовий ринок України під час війни: реалії функціонування. *Світ фінансів*. 2022. №4(73). С. 112-128.
31. Некрасова О. Л. Механізм правового регулювання діяльності фінансових посередників ринку фінансових послуг. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності: збірник наукових праць: у 2-х вип. ПДТУ. Маріуполь, 2012. Вип. 1, Т. 2. С. 157–162.*

32. Основи міжнародних фінансів: підручник / Рогач О. І., Анісімова О. Ю., Дзюба П. В. та ін. ; за ред. О. І. Рогача. 2-е вид., доп. К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2014. 447 с.
33. Пашко М. М. Тенденції розвитку ринку фінансових послуг. *Агросвіт*. 2010. № 2. С. 48–52.
34. Петько С.М. Теорія посередництва на світовому ринку фінансових послуг. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Вип. 8, Ч. 7. С. 33–37.
35. Прокопенко В. Ю. Особливості функціонування фінансових пірамід та їх вплив на розвиток ринку фінансових послуг України. *Бізнес Інформ*. 2015. № 5. С. 226–232.
36. Рибчук А. В., Заблоцька Р. А. Тенденції та проблеми функціонування світового ринку комерційних послуг. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2018. № 28.(9). С. 86–89.
37. Ринок фінансових послуг: навч. посібник. Д. І. Дема, І. В. Абрамова, І. А. Шубенко, Л. В. Недільська, В. М. Трокоз. 2-е вид. перероб. і допов. К. : Алерта, 2013. 376 с.
38. Рогач О. Еволюція теорії міжнародного руху підприємницького капіталу. Сучасні тенденції міжнародного руху капіталу. Монографія / За редакцією Рогача О.І. К.: Вид-во «Центр учбової літератури», 2019. С. 11-22.
39. Руденко-Сударєва Л. В. Глобальна модифікація бізнес-моделей транснаціональних корпорацій. Riga,Latvia: LAP LAMBERT Academic Publishing / Omni Scriptum Publishing Group(EU), 2018. 84с.
40. Селіверстова Л. С. Особливості розвитку фінансового ринку України. *Економічна наука*. 2018. № 9. С. 13–17.
41. Сіденко С. Сучасні тенденції розвитку міжнародних фінансових центрів. *Міжнародна економічна політика*. 2022. № 2 (37). С. 77-92.

42. Сіренко Н.М., Боднар О.А., Шишпанова Н.О. Інституціональна інфраструктура фінансового ринку: теоретико-практичний аспект. *Modern Economics*. 2021. № 25 (2021). С. 130-135.
43. Смагін В. Л. Діяльність базових інститутів фінансового ринку в контексті інституціональних змін. *Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право*. 2014. № 3. С. 207–212.
44. Сучасні тенденції розвитку фінансових та інноваційно-інвестиційних процесів в Україні. Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції 23 березня 2023 року : збірник наукових праць. Вінниця: ВНТУ, 2023. 445 с.
45. Татарин Н. Б., Борис О. М. Напрями вдосконалення державного регулювання на фінансовому ринку України. *Гроші, фінанси і кредит*. 2019. Випуск 33. С. 318-321.
46. Ткаленко С. І. Тенденції міжнародного ринку капіталів в сучасних умовах розвитку світової економіки. Ткаленко С. І. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Харків. нац. автомобіл.-дорож. ун-т ; [редкол.: Дмитрієв І. А.(голова) та ін.]. Харків : ХНАДУ, 2017. № 1. С. 103–108.
47. Фаріон В. Я. Роль посередників на фінансовому ринку України. *Економічний аналіз: зб. наук. Праць. Тернопільський національний економічний університет*. Тернопіль : Економічна думка, 2016. Том 24. № 1. С. 153–160.
48. Филук Г. М. Глобалізація і конкурентоспроможність національної економіки: виклики для України. Конкурентоспроможність національної економіки: Матеріали XVII Міжнародної науково-практичної конференції, 5-6 жовтня 2017 р. К., 2017. С. 12-19.
49. Фінансовий менеджмент. Підручник. Бечко П. та ін. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 496 с.

50. Фінансовий ринок: сучасні тренди та нові виклики: тези доп. Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (Київ, 31 жовтня 2022 р.) / відп. ред. Н. П. Шульга. Київ : Держ. торг.-екон. ун-т, 2022. 115 с.
51. Фролова Т. О. Трансформація фінансових послуг під впливом глобальної діджиталізації. *Економіка і організація управління*. 2021. № 1 (41). С. 123-133.
52. Фролова Т. О., Мозговий О. М., Руденко-Сударєва Л. В. та ін., Глобальний фінансовий розвиток: тенденції, технології, регулювання. Монографія. К. : КНЕУ, 2017. 784 с.
53. Фролова Т., Лук'яненко Л., Отченаш К. Фінансовий ресурс розвитку національної економіки: формування та пріоритетні напрями використання. *Міжнародна економічна політика*. 2016. № 2 (25). С. 126-155.
54. Химич І. Фундаментальний аналіз фінансового ринку. *Галицький економічний вісник*. 2013. № 2 (41). С. 134-141.
55. Хома І. Б. Вплив діджиталізації на світовий фондовий ринок. *Економіка та суспільство*. 2023. Випуск 57. С. 23-26
56. Чуницька І. І. Детермінанти методологічного забезпечення стратегічних напрямів розвитку фінансового ринку у контексті актуальних потреб сучасності. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 6. С. 18-21.
57. Шевченко О. М. Світові тенденції розвитку ринку фінансових технологій та особливості його функціонування в Україні. *Ефективна економіка*. 2021. № 6. С. 9-14
58. Юдіна С. В., Гоголюк К. С. Фондовий ринок світу: сучасний стан та перспективи розвитку. *Економічний вісник Дніпровського державного технічного університету*. 2022. № 2 (5). С. 60-66.
59. Яворська В. О. Аналіз сучасного стану світового біржового ринку. *Моніторинг біржового ринку*. 2014. № 6. С. 13–17.